

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Vnica. Per quid constituentur diuinæ personæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

hoc quæſito non comprehenditur innafcibilitas, quæ ratio non eſt, niſi reductiue: de qua tamen idem eſt iudicium, quod de paternitate, quatenus eſt perſonæ patris conſtitutiva; cùm innafcibilitas, vt ſupra diximus *qu. 33. a. 4. & q. 32. a. 2.* fundetur in fontali plenitudine ſoli perſonæ Patris conueniente.

Forma Textus.

PRAEMISSA vna conſiſione, ad mentem eorum qui dicunt perſonas non relationibus ſed originibus diſtingui & conſtitui, duplici diſtinctione & quatuor conſiſionibus determinat veritatem.

CONCL. eſt. *Secundum prædictam opinionem dicendum eſt, quod relationes ſecundum modum intelligendi conſequuntur actus notionales, vt dici poſſit ſimpliciter, pater quia generat, eſt pater.* Ratio eſt; quia ſecundum eos relationes non diſtinguunt neque conſtituunt hypoſtaſes, ſed manifeſtant eas diſtinctas & conſtitutas: origines autem ſiue actus notionales diſtinguunt & conſtituunt.

Prima diſtinctio eſt. Origo ſignificatur in diuinis dupliciter, ſcilicet actiue, ſicut generatio quæ attribuitur patri, & ſpiratio ſumpta pro actu notionali quæ attribuitur patri & filio; paſſiue autem, ſicut natiuitas quæ attribuitur filio, & proceſſio quæ attribuitur Spiritui ſancto.

Secunda diſtinctio eſt. Proprietas perſonalis patris poteſt conſiderari dupliciter: Vno modo, vt eſt ratio: Alio modo, vt eſt conſtitutiva perſonæ.

PRIMA CONCL. eſt. *Origines paſſiue ſignificata ſimpliciter præcedunt ſecundum intellectum proprietates perſonarum procedentium etiam perſonales.* Probatur; quia origo paſſiue ſignificata ſignificatur vt via ad perſonam proprietate conſtitutam.

SECUNDA CONCLVSIO. *Origo actiue ſignificata prior eſt ſecundum intellectum, quam ratio perſonæ originantis, quæ non eſt perſonalis.* Probatur; quia actus notionalis ſpirationis præcedit ſecundum intellectum proprietatem relationem innominatam communem patri & filio, quæ ſolet dici ſpiratio.

TERTIA CONCL. *Proprietas perſonalis patris conſiderata vt ratio præſupponit actum notionalem.* Probatur; quia ratio in quantum huiusmodi fundatur ſuper actum.

VLTIMA CONCL. *Oportet vt proprietates perſonalis patris, ſecundum quod eſt conſtitutiva perſonæ, præintelligatur actui notionali.* Probatur; quia perſona agens præintelligitur actioni.

Expoſitio Textus.

De conſiſtutiva ſpiratione.

SECUNDA CONCL. eorum ſententiæ fauere videtur, qui cenſent relatione ſpirationis communi Patri & filio non conſtitui ſpiratorem, vt quoddam ſubſiſtens commune ſecundum rem patri & filio: ſicut hic Deus communis eſt ſecundum rem tribus perſonis. Nam ſi ratio illa communis ſequitur actum notionalem communem patri & filio, prius intelliguntur pater & filius vt vnus ſpirator, quam ſit in eis communis illa ratio. Actus enim ſpirandi præſupponit ſpiratorem iam conſtitutum. Cùm itaque ratio illa communis ſequatur ex actu, erit eo poſterior, & multò magis ipſo ſpiratore, qui prior eſt actu. Sed huic difficultati plene ſatis fecimus ſup. *qu. 36. a. 4. contr. 2.* Val. hic ſe paucis expedit dicens D. Th. nondum diſputaſſe de ratione potentiarum actuum notionalium, & idè duplicem il-

lam conſiderationem relationis hic omiſſiſſe, videlicet vt ratio eſt, & vt conſtitutiva eſt ſpiratoris. Nos aliam in dicta controuerſia rationem adducimus.

Senſus ſecundæ diſtinctionis, & duarum vltimarum conſiſionum explicabitur in ſequenti controuerſia.

CONTROVERſIA VNICA.

Per quid conſtituantur diuina perſonæ?

QUIDAM ex antiquioribus Theologis ſenſere diuinas perſonas quibuſdam conſtitui

Sententiæ Doſtorum.

proprietatibus abſolutis, ad quas dicebant conſequi relationes. In hanc ſententiam valde perpendet Scotus in *1. diſt. 26.* cuius authores refert Linconienſem & Ioann. de Ripa, & eandem aſcribit D. Bonau. ſed immeritò vt probat Cai. in *hac q. a. 2.* Nominat Zumel. in *dicto a. 2. diſp. 1.* ex aliorum ſententiâ quosdam alios huius opinionis ſectatores. Ioann. Rada *cont. 23. a. 2.* hanc opinionem diſtinctè refert cum omnibus eius fundamentis, & affirmat eam eſſe temerariam & errori proximam, non tamen hæreticam manifeſtè, reſpondetque rationibus & argumentis ex ſacris litteris, Concilijs & patribus produci conſuetis contra dictam ſententiam. In articulo verò 3. ſtatuit quatuor conſiſiones de mente Scoti. *Prima eſt.* Si concipiamus conceptum integro & completo primam perſonam in diuinis, neceſſariò concipimus eam relationem, puta patrem ſub ratione patris. *Secunda.* Conceptum non integro & incompleto prius concipimus primam perſonam ſub ratione hypoſtaſis & perſonæ, quam ſub ratione generantis & quam ſub ratione patris. *Tertia.* Entitas conſtitutiva perſonæ patris prius concipitur (loquendo de conceptu non integro) ſub ratione formæ hypoſtaſicæ, quam ſub ratione generationis, & prius ſub ratione generationis, quam paternitatis. *Quarta.* Perſonæ diuinæ in ordine ad noſtrâ cognitionem imperſectam non conſtituuntur per relationes ſub expreſſa relationum forma, ſed ſub ratione formarum hypoſtaſicarum, prout

forma hypoſtaſtica abſtrahit ab abſoluto & relatione, eſtque indifferens ad vtrumque. In *controuerſia verò 24.* tres conſtituit vltimas conſiſiones. *Prima.* Ratio vt identificata cum eſſentia non tribuit perſonæ ſubſiſtentiâ. *Secunda.* Ratio diuina non conſtituit perſonam ſubſiſtentem, prout ſola ratio diſert ab eſſentia. *Tertia.* Ratio ſecundum propriam entitatem formalem, ſecundum quam eſt non eadem formaliter ex natura rei eſſentiæ diuinæ, conſtituit perſonam per ſe incommunicabiliter ſubſiſtentem. In *eodem etiam a.* ante prædictas conſiſiones docet relationem originis primæ perſonæ ad ſecundam in re non habere niſi vnica-

rationem formalem, & eam eſſe rationem paternitatis & generationis: ac proinde patrem ſicut paternitate conſtituitur, ita & generatione à parte rei conſtitui. Denique in *cont. 23. a. 1.* ſtatuit hanc conſiſionem contra D. Th. & Caiet. Perſonæ diuinæ, non ſolum ſecundum quod à nobis concipiuntur, ſed etiam ſecundum eſſe quod habent à parte rei, ſuis proprietatibus diſtinguuntur & conſtituuntur, & non ſeipſis. Quam probat quatuor argumentis inferius adducendis.

Gregor. Arimin. Præpoſitiuum ſequutus in *1. diſt. 26. & 27. q. 1.* ſentit diuinas perſonas ſeipſis per ſe primò diſtingui, cuius ſententiâ eſſe ve-

rap

ram affirmat Cai. loquendo de diuinis personis secundum se, non autem ut sunt nobis notae & significatae. Quod prius etiam docuerat S. Th. in 1. dist. 26. q. 2. a. 1. ad 5.

S. Bonau. in 1. dist. 26. q. 3. docet diuinis personas primo distingui, & constitui per origines. Eius sententiam hic, & supra a. 2. S. D. validis confutat argumentis.

Mol. super hic, ar. disp. 2. dicit quinque. *Primum.* Sententia Cai. dicentis relationem paternitatis ut conceptam constituere personam patris in esse relatiuo, non tamen relatiue exercito, non videtur probabilis. *Secundum.* Non congruit diuinis distinctio Ferrar. & Capr. nimirum paternitatem duobus modis posse spectari: Vno modo ut paternitas est apprehensa hoc conceptu relatiuo paternitas: Alio modo ut est haec substantia incommunicabilis, nempe proprietas substantialis complens primum suppositum SS. Trinitatis in esse huius substantiae indiuiduae seu incommunicabilis, ut apprehenditur conceptu absoluto. *Tertium.* Paternitas in diuinis non fundatur super generatione actiua, nec filius super natiuitate siue generatione passiuataquam ratione formali fundandi, sed paternitas & generatio sunt idem prorsus, & similiter filius & natiuitas. Si quod autem in diuinis constituendum sit fundamentum generationis actiuae & paternitatis, illud est essentia praconcepta ante omnem relationem. Ratio vero fundandi est intellectio essentialis, qua naturaliter seipsum & cetera omnia in se intelligit. *Quartum* est. Generatio tam actiua quam passiuaseu (quod idem est) paternitas & filiationis, vna cum essentia & ceteris attributis absolutis constituunt ac distinguunt supposita patris & filij. *Quintum.* Promiscue dici potest personas constitui & distingui abinuicem relationibus originis aut actibus notionalibus, originibusve ipsis: quandoquidem idem omnino sunt in re formaliter ac virtute: eodemque modo ab essentia & attributis distinguuntur virtute, vnaque cum essentia constituunt suppositum in esse substantiae relatiuae incommunicabilis ab alijs diuinis suppositis distinctae, quamuis accommodatius dicantur distingui relationibus, quam actibus notionalibus.

Valentia, in eodem articulo secundo proposita difficultati satisfacit quatuor assertionibus. *Prima* est. Si disputatio haec instituitur absolute & de re ipsa, sic personae diuinae, nec per relationes solas, nec per origines solas, sed tum per origines, tum per relationes personales constituuntur & distinguuntur. *Secunda.* Si respiciamus conceptum vltimum & peculiarem, quem nos oportet formare de persona & de relatione & de origine diuina: sic sane dicendum est, si etiam nostrum modum concipiendi, personas diuinas constitui per relationes & origines personales, quatenus relationes & origines sunt formaliter. *Tertia.* Si praecise respiciamus ad conceptum vniuersalem inadaequatum, quem de persona diuina, relatione & origine formamus, sic secundum nostrum modum concipiendi personae diuinae non constituuntur per relationes & origines formaliter: sed oportet, ut concipiatur relatio quatenus est diuina & subsistens. *Quarta* & vltima assertio est. Si respiciamus ad conceptum communem, quo ipsi concipimus relationes & origines creatas, & relationes, & origines diuinas, itemque personam creatam & personam diuinam, sic quidem per-

sonae diuinae ad nostrum concipiendi modum constituantur per relationes & origines: non quatenus relationes & origines formaliter sunt, sed quatenus proprietates quaedam sunt subsistentes.

Vasq. disput. 158. cap. 5. affirmat personas sola relatione posse constitui & distingui. Disput. vero 159. cap. 1. dicit quatuor. *Primum* est. Constitutio personarum per proprietates est solum per rationem. *Secundum* Si personae conceptu distincto & expresso concipiuntur a nobis, recte intelliguntur relatiuis proprietatibus sub expressa & formali ratione relationis constitui, excepta persona patris. *Tertium.* Concipi potest persona patris antequam intelligatur actu generare: non quidem sub conceptu patris: id enim repugnat, quia paternitas fundatur super generatione: sed sub conceptu innascibilis & foecundi ad producendum. *Quartum.* Nihil obstat quo minus persona patris apprehendatur constituta, priusquam generet, ex essentia & proprietate illa seu notione innascibilis & foecundi ad producendum.

Capr. in 1. dist. 26. q. 1. dicit quinque. *Primum.* Personae diuinae non distinguuntur abinuicem, nec constituuntur in esse personali per aliquod absolutum, nec per origines per se primo, sed per relationes. *Secundum.* Relatio realis, ex hoc quod est relatio, distinguit realiter, & constituit in esse relatiuo. *Tertium.* Relatio realis in quantum huiusmodi non distinguit sua extrema in esse suppositi, nec constituit ea in esse suppositi aut personae. *Quartum.* Relatio, in quantum est diuina essentia, habet, ut illa quae distinguit relatiue distinguat tanquam duo supposita, & ut illud quod constituit sit suppositum naturae rationalis, & consequenter sit persona, adeo ut distinctio & constitutio conueniat relationi reali in quantum relatio realis: sed quod illud distinctum per relationem sit subsistens vel suppositum aut persona, hoc facit relatio, in quantum est diuina natura subsistens & intellectiua: & in quantum etiam talis relatio est incommunicabilis. *Vltimum.* Relatio subsistens, constituit suppositum, ut est quaedam forma incommunicabilis multis suppositis, quasi gerens vicem omnium principiorum indiuiduantium. Eandem sententiam sequitur Sylu. addens rationis constituere personam, prout absolute concipitur, id est in ordine ad suppositum. Iauell. hanc sententiam magis rationabilem esse pronunciat dicens a Cai. non fuisse perceptam, quamuis modum dicendi Cai. ut probabiliorrem tueatur.

Ferrar. 4. cont. gent. cap. 26. post medium dicit quatuor. *Primum.* Personae diuinae a parte rei sunt idem quod ipsae relationes, & non constituuntur per ipsas, sed ex parte modi significandi intelliguntur constitui. *Secundum.* Relationi conuenit constituere rem subsistentem, non ex aliqua sua propria ratione, qua distinguitur ab essentia, sed ex ratione essentiae cui identificatur, & ex qua ipsa etiam habet ut subsistat. Constituire vero rem incommunicabilem, & relatiue distinctam conuenit relationi ex sua propria ratione, qua distinguitur ab essentia. *Tertium.* Pater in illo priori quo concipitur a nobis ut praecedens generationem, & constitutus in esse hypostatico, non concipitur ut aliquod relatiuum, & ut positue distinctus a filio, sed intelligitur sub ratione absoluta. *Quartum.* Paternitas cum sit forma incommunicabilis, & relatio, si consideretur ut relatio, id est, ut dicens ordi-

nem ad filium, distinguit patrem à filio relatiuè, non tamen constituit ipsum in esse hypostatico subsistenti. Si autem consideretur sub ratione formæ incommunicabilis gerentis vicem omnium principiorum indiuiduantium in rebus creatis, sic constituit hypostaticè, sed non distinguit à filio relatiuè.

Torres dicit sex. *Primum*. Personæ quo ad se non constituuntur per relationes, sed quo ad nos, quatenus concipimus relationes in abstracto, & personas in concreto. *Secundum*. Relationes quatenus relationes, & vt referunt vnam personam ad alteram, non constituunt personas. *Tertium*. Personæ constituuntur per relationes, vt sunt earum formæ & proprietates. *Quartum*. Dicitur potest cum Capreolo personas diuinas constitui per relationes, non vt concipiuntur per notitias relatiuas, sed absolutas. *Quintum*. Dicitur potest personas diuinas non constitui per relationes vt relationes sunt, neque vt absoluta notitia concipiuntur, sed abstrahendo à modo absoluto & relatiuo; quandoquidem personæ diuinæ constituuntur per relationes, vt sunt formæ aut proprietates aut rationes personarum: forma autem, proprietates & ratio, nec sunt absoluta, nec relatiua, sed communia vtriusque. *Sextum*. Melius dicendum est diuinas personas constitui per relationes formaliter, & in quantum diuine relationes sunt, quatenus scilicet nomen relationis non significat actum referendi, sed essentiam relationis. In alijs sequitur Capreol.

Ban. supra ar. 2. dicit quinque. *Primum*. Diuinæ personæ neque distinguuntur, neque constituuntur proprietatibus absolutis. *Secundum*. Diuinæ personæ non distinguuntur seipsis, sed proprietatibus personalibus distinguuntur & constituuntur. *Tertium*. Diuine personæ primò & per se nec constituuntur, nec distinguuntur per origines. *Quartum*. Personæ diuinæ distinguuntur per origines secundariò, & per ordinem ad nostram cognitionem. *Quintum*. Sententia eorum, qui dicunt proprietates constituere personas, vt abstrahunt à relatiuo & absoluto, est error vel errori proxima. In hoc autem articulo statuit quinque conclusiones. *Prima est*. Relatio diuina, verbi gratia paternitas, secundum quòd dicit in, personam patris constituit, qua ratione persona est in se subsistens. Eadem autem relatio prout dicit ad, constituit eadem personam, prout persona est incommunicabilis. *Secunda*. Relatio diuina in quantum dicit in, nõ distinguit vnam personam diuinam ab alia, distinguit autem in quantum dicit ad. *Tertia concl.* Proprietates constitutiue personarum vt sic non concipiuntur à nobis conceptu relatiuo, sed absoluto, id est non vt expressè cognita, vt relatio est, sed per modum formæ relatiuæ indifferenter se habetis ad hoc vt actualiter referatur. *Quarta*. Relatio diuina, prout est relatio concepta, non intelligitur, vt distinguit formaliter vnã personam ab alia. *Quinta concl.* Probabilis sententia est, quòd relatio diuina non constituit personam quatenus subsistens est in ratione relationis, & prout ratione distinguitur ab essentia, sed quatenus identificatur cum diuina essentia.

Zumell. dicit decem. *Primum*. Sententia Ferrar. & Capr. dicentium relationem absolutè conceptam, i. vt forma quædam est per se subsistens incommunicabilis præciso ordine ad terminum constituere personam, videtur falsa & difficilis valde. *Secundum*. Illa sententia, quæ docet diuinas personas constitui relationibus, vt dicitur esse in, non autem vt dicunt esse ad, non

A videtur mihi satis probabilis. *Tertium*. Sententia Caiet. asserentis personas diuinas constitui relationibus formaliter, si tamen relationes accipiantur vt conceptæ, non vt exercitæ, non est improbabilis: sed tamen non satisfacit, neque plene dissoluit difficultatem huius quæstionis per distinctionem ab eo traditam. *Quartum*. Diuine personæ constituuntur per relationes, vt relationes sunt, id est, vt exercent munus constituendi relatiuum, & referendi ad terminum. *Quintum*. Personæ diuine constituuntur relationibus sub vna & eadem ratione formali relatiua. *Sextum*. Relationes, vt dicunt actum referendi, constituunt personas, prout sunt à parte rei, quomodocumque à nobis concipiuntur ipsa relatio. *Septimum*. Si diuinæ personæ concipiuntur distinctè & formaliter secundum proprias rationes suarum personalitatum, non possunt concipi vt constitutæ, quin simul concipiuntur vt relatæ: atque ita non præconciuntur suis terminis, nec originibus. *Octauum*. Prima persona potest à nobis concipi vt constituta prius, quàm vt producens vel generans: ac proinde eius personalitas potest aliquo modo præintelligi origini, non tamen propriè & distinctè formaliter secundum propriam rationem suæ personalitatis, sed tantum nominaliter sub ratione diuinæ personæ: quæ licet in re sit relatiua, non tamen concipitur relatiuè. *Nonum*. Secundum hunc modum constitutionis diuinæ personæ præintelligimus personam constitutam origini, & constitutum rationem habet proprietatis indifferētis ad absolutum & relatiuum. *Vltimum*. Persona constituta præconcepta origine tantum concipitur sub conceptu primæ personæ, habentis aliquid in quo distinguitur à secunda & tertia: quod magis explicatur per negationem, quàm per positium: vt quòd sit persona de se subsistens, id est improducta & secunda ad producendum.

Quidam Hieron. de la Rua in sua controuer. 1. Scholastica reiecit & pluribus argumentis impugnat sententijs Capr. Ferrar. Caiet. & aliorum, suam tandem proferens sententiam tria dicit. *Primum*. Ad & existere intrinsecè includitur in relatione diuina, & in subsistentia diuina: solum autem differunt in diuinis relatio & subsistentia, quòd subsistentia magis exprimit existere, quàm esse, sed ad, & relatio diuina magis exprimit ad, quàm existere. *Secundum*. Personæ diuinæ constituuntur relationibus in quantum relationes sunt reduplicatiuè, vt magis expriment existere, quàm ad: distinguuntur autem eisdem relationibus, prout magis expriment ad, quàm existere. *Tertium*. Personæ diuinæ, origines & relationes simul sunt, ita vt nulla sit ibi prioritas, neque secundum naturam, neque secundum intellectum.

Cai. in a. 2. duo dicit. *Primum*. Persona diuina non constituitur proprietate absoluta incommunicabili. *Secundum*. Relatio constituit personam, in quantum est ipsa persona, prout dicitio illa, in quantum, non tenetur reduplicatiuè, sed specificatiuè. In articulo verò tertio docet paternitatem ponendo se constituere patrem, quia ipsa est pater: ita vt dicitio, in quantum, accipiatur reduplicatiuè, prout scilicet reduplicat modum constituendi in simplicibus. In hoc autem articulo dicit septem. *Primum*. Relationes personales infra latitudinem relatiuam constituunt personas. *Secundum*. Relationes constituunt personas, in quantum sunt essentia diuina, id est, habent ab essentia diuina radicaliter, vt constituunt personas. *Tertium*. Relatio vt diuina formaliter

fonas. *Tertium*. Relatio vt diuina formaliter A constituit personam, ita vt dictio *diuina* exprimat conditionem formalem constituentis in comuni. *Quartum*. Relatio vt subsistens constituit personam, ita vt dictio *subsistens* exprimat conditionem constituentis in speciali. *Quintum*. Relatio constituit personam, in quantum est ipsa persona, prout dictio *in quantum* specificat modum constituendi in simplicibus. *Sextum*. Relatio, sub expressa ratione relationis vt concepta, præcedit generationem: & constituit vel distinguit hypostasim, vt exercet actum hypostaticæ formæ. *Septimum*. Relatio vt exercita consequitur actum generationis, & distinguit personam, non in esse hypostatico, sed in esse relatiuè exercito.

Suar. *lib. 7. c. 7.* reiecta sententia Capr. Ferrar. & Cai. duo dicit. *Primum*. Relatio diuina constituit personam sub ratione relationis. *Secundum*. Quando aliqua persona diuina concipitur à nobis non vt relata ad aliam, non concipitur proprio & distincto conceptu, nec secundum expressam ac formalem constitutionem suam, sed conceptu confuso addita aliqua negatione vel connotatione: vt cum concipio patrem sub ratione primæ personæ: sicque præintelligi potest persona constituta antequam relata, quod non obstat, quo minus per se ac propriè, per relationem vt relatio est constituatur; quod etiã existimat voluisse significare D. Tho. cum dicit relationem vt formam hypostaticam constituere personam. Quam sententiam clariùs expresse rat. *super hoc. a. disp. 2.*

Partitio controuersia.

QVATVOR sunt huius controuersia partes præcipue. *PRIMA* est, an persona diuina constituantur per aliquod absolutum? *SECUNDA*, an constituantur seipsis? *TERTIA*, an constituantur per origines, prout à relationibus distinguuntur? *QUARTA*, an constituantur relationibus sub expressa ratione relationis, an sub aliqua ratione, vel modo absoluto? Et hæc tot habet partes, quot ab opinantibus excogitatis sunt in relatione diuina modi constituendi.

Resolutio prima pars est, Diuinas personas non constitui, neque distingu per absolutum probatur in dicendo loca Doctorum, qui partem hanc diligenter examinauerunt

INITIVM itaq; sumendo à *1. parte* propositæ controuersia, an. s. diuina personæ constituantur per aliquod absolutum, tria breuissimè dicimus. *Primum*. Sententiam Linconiensis, & Ioan. de Ripa, quæ non displicuit Scoto, nimirum diuinas personas per absolutas quasdam proprietates constitui atque distingu, non solum esse temerariam sed esse errorem in fide, præsertim quatenus affirmat personas per absoluta distingu; quidquid sit de eadè sententia, quatenus affirmat per easdè proprietates personas constitui. Probatur hoc dictum ex illis omnibus diuinarum litterarum locis, & sacrorum Conciliorum definitionibus, ac SS. Patrum dictis, quæ hoc loco plurima congerunt recentiores; additis etiam efficacibus non minus ponderare, quàm numero Theologicis argumentis.

Secundum est. Questionem hanc vberimè fuisse tractatâ, & optimè definitam à Turriano *super art. 2. in 2. parte comment. ar. 7.* & melius ibidem à Ban. *dubio 1.* & plenius à Zumel. *disput. 1. ad eundem a.* & Mol. *ibidem disp. 2.* & Suar. *lib. 3. de Trinit. cap. 5.* & Rada *controu. 23. a. 2.* Breuius eam attingunt Vasq. *super eodem a. disput. 168. cap. 3.* & *ibidem* Val. Argumenta quæ producit Scotus pro illa sententia refert & soluit Capr. *in dicta 26. dist. q. 1.* ex quibus plura proponunt & solunt hic Zumel. & Mol. Videndus est etiam Cai. *in dicto 4.*

Postremò dicimus opinionem illam siuè magis errorem efficaciter ex eo principio confutari, quòd impossibile sit vnum absolutum, quale est essentia, esse idem realiter cum tribus absolutis realiter distinctis. Cuius oppositum affirmat Val. negans prædictum principium: cuius falsitatem ait se demonstrasse superius: *q. 32. a. 2.* sed illud esse firmum probauimus in præcedentibus.

Val dictum reijctur.

DE SECUNDA verd controuersia parte, qua quaeritur, an seipsis diuina persona constituantur? paulò maior est difficultas: quam & sententiarum diuersitas, & scribentium pro eadem sententia varietas, & rei subtilitas simul copulata pepererunt. Affirmat enim Rada diuinas personas, non solo nostro modo concipiendi siuè ratione constitui, atque distingu proprietatibus, sed etiam secundum illud esse quod habent à parte rei; arbitratur enim cum Scoto distingu propriatatem à persona ex natura rei. Alij proximè ad hanc sententiam accedentes constitutionem hanc arbitrantur esse realem, nec tamen actuaalem constituentis & constituti distinctionem esse necessariam existimant, sed virtuaalem illam distinctionem sufficere, quam statuit S. Tho. inter essentiam tribus communem, & quamlibet proprietatem personalem: supposita vtriusque vera, reali ac propria existentia in ipsa persona constituta.

Propositio variis die di modis de secunda parte controuersia, enumerantur quatuor ad personæ constitutionem necessaria: ex quibus duo declaratur, scilicet ratio conditio formalis, tam in communi, quàm in speciali.

Alij solius rationis siuè modi concipiendi, & significandi constitutionem esse pronunciant. Cuius sententiæ videtur esse D. Tho. *in 1. dist. 26. q. 2. a. 1. ad 5.* quem sequuntur omnes eius discipuli, & præsertim Cai. *a. 2.* & Ferrar. *in 4. cont. gent. c. 26.* & post eos Torres, Ban. Zumel. & Vasq.

Alij nouam profitentes se in hac re proferre sententiam, in duas vltimas incidunt manifestè, vt Suar. *in dicto 3. cap. lib. 7.*

VT Igitur in hac perplexa difficultate fiat perspicua veritas, & ad subsequentes etiam controuersia partes aditus patefiat, proferendæ sunt, & explicandæ radices quædam, quas indicat D. S. & subtiliter aperit Cai. in hoc & duo bus articulis præcedentibus.

ET PRIMO considerandum est ad diuinæ personæ constitutionem quatuor concurrere. *Primum* est ratio constituendi: *secundum* est radix: *tertium* est conditio formalis in communi, aut in speciali: *postremum* est modus.

Ratio constituendi est relatio: radix est essentia: conditio formalis in communi est esse diuinum: conditio formalis in speciali est subsistentia: modus constituendi est esse ipsam personam.

Relationem esse rationem formalem constituendi quatenus relatio formaliter est, ostenditur inferius in postrema parte controuersia:

Essentiam autem esse radicem in diuina persona constituenda significauit A. D. *de pot. q. 8. ar. 3. ad 7.* dicens relationes constituere personas in quantum sunt essentia diuina. Quam propositionem ait Cai. intelligendam esse non formaliter, sed radicaliter; quia scilicet relationes non ea ratione, aut modo formaliter constituunt personas in diuinis, quia formaliter sint essentia: non enim est formalis prædicatio hæc, persona est essentia, sed identica: sed quoniam ex hac identitate, tanquam ex radice provenit, vt relationes in Deo sint formaliter subsistentes, sicut & ipsa essentia per se primò subsistit, ideo quod relatio constituat personam, de cuius ratione formali est subsistentia, dicitur habere

Ratio constituendi est relatio. Radix constituendi est essentia.

habere radicaliter ab essentia. Itaque sicut relatio diuina seipsa realiter & formaliter est subsistens (est enim res relatiua, non simpliciter siue præcisè, sed hypostatica) sic seipsa formaliter, & non ratione essentia, aut alicuius absoluti, formaliter personam constituit: quamuis id habeat radicaliter ab essentia, vt explicat S. D. de potentia q. 9. a. 5. ad 12.

Conditio
formalis
constituendi
in communi
est esse diuini.

Esse verò diuinum, quod significatur, cum dicitur relatio diuina, conditio formalis est in communi, quæ necessariò requiritur, vt relationi conueniat actus constituendi personam: Relatio namque etiam realis solitariè, siue præcisè sumpta secundum solam rationem relationis etiam realis, neque diuina est, neque subsistens, sed inhærens tantum & assistens; sed quatenus ad increatum & supremum ordinem eleuatur, diuina est, non solum radicaliter; quia scilicet eadem est essentia diuinæ, sed etiam seipsa formaliter, ac proinde formaliter subsistens.

Conditio
formalis in
speciali est
esse subsistens.

Omne namque diuinum est per se & formaliter subsistens; cum nulla diuina res imperfectionem admittat inhærentia. Quamuis autè omne diuinum essentialiter sit subsistens, aliquid tamen exprimitur speciale nomine subsistentis, quod non significatur nomine diuini. Nam diuinum vt sic rem tantum significat ordinis supremi & increati: at subsistens talem exprimit in ea re modum essendi, cui repugnat inhærentia, & ratio partis. Et ideo bene dixit Cai. dictionem illà diuinam, significare conditionem formalem in communi, illam autem scilicet subsistens eandem significare conditionem in speciali. Ex quo patet sensus dictorum S. Tho.

Sensus verborum D. Tho.

tam in 1. dist. 26. a. 2. ad 1. vbi dixit relationem in quantum diuina est distinguere hypostasim, quam in 2. a. huius q. ad 4. vbi dixit relationem, si sit subsistens, secundum ferre distinctionem suppositalem: his enim loquendi modis prædictas voluit exprimere conditiones relationi ad hypostasim constituendam necessarias: tamen etiam verum sit relationem, puta paternitatem, illis etiam adiectis conditionibus personæ constituendæ non sufficere, nisi supposita aut subintellecta paternitatis incommunicabilitate, & primitate, vt conditionibus maxime necessarijs ad personam patris constituendam: Incommunicabilitas enim ad intrinsecam rationem pertinet hypostaticæ formæ, prout à natura distinguitur. Primitas autem ob eam causam in hypostatica forma requiritur, quod omne substantiale constituens præuenit vniuersa, quæ rei constitutæ superueniunt, aut superuenire intelliguntur. Quamobrem, licet spiratio soli conueniret personæ patris, vt eius proprietates incommunicabiles, non tamen constitueret personam patris; quia prima non est, sed aliam præexigit modo nostro intelligendi priorem, scilicet paternitatem. Ex dictis sequitur veram esse in bono sensu, sententiam Capr. Sylu. & Ferrar. dicentium relationes diuinas, prout absolute concipiuntur, siue sub ratione absoluta constituere personas, si dictio vt specificet conditionem ad constituendum necessariam secundum modum nostrum intelligendi. Cum enim diuinæ relationes constituant, vt diuinæ & subsistentes, & vt formæ hypostaticæ, quæ vt sic nullum dicunt ad terminum respectum, sed concipiuntur in ordine ad hypostasim constitutam, rectè dicitur relationes diuinas vt absolute conceptas constituere personas, quatenus dictio vt denotat conditionem, siue modum à

Explicatur
& approbatur
sententia
Capr. Ferrar.
varijs, &
Syluestri.

nobis intellectum, & in re fundatum: quamuis ratio constituendi sit formaliter relatiua. Et hoc voluit significare Turrianus, cum dixit relationes diuinas constituere personas, vt abstractum ab absoluto & relatiuo: Nam subsistentia in diuinis abstrahit ab absoluta & relatiua; Et similiter forma hypostatica non exprimit magis relatiuum quàm absolutum; dixit tamen Capr. & alij relationem vt absolute concipitur constituere personam sumendo dictionem absolute magis negatiuè, quàm positiuè, id est, vt negat conceptum relatiuum explicitum: vel quia secundum modum nostrum intelligendi rebus creatis conformem modus ille non est relatiuus, sed absolutus. Sed de hoc differemus vberius in postrema parte controuersiæ.

Turriani
sententia in
bono consensu
vera.

Iam verò de quarto, quod diximus ad hypostasim constituendam requiri, differendum est, hic autem est modus in articulo 2. ab A. nostro D. ea dicendi forma significatus, videlicet, proprietates distinguunt, vel constituunt hypostasim, vel personas in quantum sunt ipsæ personæ subsistentes: sicut paternitas est pater, & filiatio est filius, eo quod in diuinis non differunt abstractum, & concretum: quæ verba subtiliter explicat Cai. locis supra notatis: cuius expositio, si latius fuerit explanata, lucem afferet non exiguam ad propositæ difficultatis definitionem inuestigandam. Distingendum est autem in primis cum D. Tho. in 1. dist. 26. q. 2. a. 1. ad 5. & Caiet. sup. a. 2. circa respon. ad primum, de personis diuinis nos dupliciter loqui posse, vno modo secundum se alio modo prout à nobis concipiuntur & significantur. Si primo modo considerentur, dicendum est diuinis personas seipsas distingui, vt affirmarunt Præpositius & Arimin. Ratio vero est; quoniam à parte rei idem omninò est realiter & formaliter paternitas & pater, sicut deitas & Deus; siue sermo sit de paternitate, vt dicit ad reale, siue vt includens etiam existentia, quæ idem est quod essentia & substantia, quæ in relatione diuina succedit loco in, siue inhærentia, quæ conuenit relationi creatæ: Hæc enim omnia secundum se sunt vna res sub vna ratione formali simplicissima: ac proinde nulla ibi est differentia, siue distinctio constituentis & constituti, quæ tamen iuxta modum nostrum intelligendi omninò necessaria est, vt vnum officio fungatur constituentis, & aliud constituti. Si verò de personis diuinis loquamur, prout à nobis intelliguntur & significantur, sic, vt antè diximus, proprietatibus siue relationibus constituuntur & distinguuntur, à quibus non differunt nisi modo nostro concipiendi & significandi; sicut Deus & deitas, vt affirmat S. D. in 1. in d. respon. ad 5. Quemadmodum ergo Deus, vt ibidem ait S. D. deitate constituitur; ita pater paternitate, & filius filiatione. Quomodo verò fiat hæc constitutio, docuit S. Tho. in ar. 2. dicens relationes, vel proprietates distinguere & constituere hypostasim, vel personas in quantum sunt ipsæ personæ subsistentes, eo quod in diuinis non differunt abstractum & concretum.

Relationem
constituere
personam,
quatenus
est ipsa per
sona, & pro
ut h. bet ma
dam forme
totius.

Ad cuius euidentiam aduerte particulam illam, in quantum sunt ipsæ personæ, denotare conditionem, & modum quo constituuntur diuinæ personæ. Differt enim proprietates, siue relatio ab origine, quod relatio ex sua ratione formali inest rei, cuius est relatio; origo verò non inest, sed ex sua ratione formali via est à re, vel ad rem. In diuinis autè nihil est vt accidens in subiecto, sed quidquid in rebus creatis habet

bet esse accidentale, in Deum translatum habet esse substantiale, & idem est quod substantia siue essentia Dei. Cum itaque ratio ex sua ratione formali insit ei, cuius est relatio, consequens est relatione diuinam ex sua ratione formali habere identitatem substantialem cum eo, cuius est relatio, scilicet cum persona, ut paternitas cum persona patris: in quo differt ab origine, puta generatio, quæ significatur ut via. Cui igitur ait S. Th. relationes constituere personas, in quantum sunt ipsa personæ, dictio illa *in quantum* non tenetur reduplicatiue; alioquin omne, quod idem est personæ, esset eius constitutum; sed accipitur specificatiue, prout scilicet determinat siue specificat conditionem ad constituendum necessariam, quæ relationi congruit, non autem origini. Sicut cum dicitur homo crispus, in quantum est capillatus, dictio illa *in quantum* est specificatiua conditionis, siue partis, secundum quam homini conuenit esse crispum, non autem reduplicat rationem propriam, siue causam crispitudinis; sic enim oportet omnes homines esse crispus, cum sint omnes homines capillati. Conuenit ergo relationi diuinæ personam constituere, *in quantum est ipsa persona*, id est, quatenus habet hæc conditionem, ut ex sua ratione formali sit in persona, non ut accidens in subiecto; aut pars in toto, sed ut idem quod ipsa persona. Quam conditionem non habet origo: non quia sit accidens, aut pars, sed quia ratione habet viæ ab alio, vel in aliud tendentis; & ideo non significatur ut aliquid intrinsecum personæ, sicut relatio; & consequenter eadem illa particula *in quantum sunt ipsa personæ*, dicitur denotare modum constituendi simplicibus proprium, quatenus contra composita distinguuntur. Ut enim aduertunt recte Cai. in 3. a. huius q. & Ferrar. in 4. con. gen. cap. 26. hoc interest inter constitutiva compositorum, & constitutiva simplicium, quod illa constituunt veluti partes formales, vel essentielles, aut integrales ipsius constituti; sicut ex anima, & corpore constituitur homo; hæc verò scilicet constitutiva simplicium, ut forma totius, quæ sit idem quod ipsum totum, constituunt ipsum simplex, ut deitas Deum, & Gabrielitas Gabrielem: in quo modo constituendi nõ oportet constituens distingui realiter, aut ex natura rei ab ipso constituto, sed sufficit distinctio rationis cum fundamento in re virtualiter, & eminenter præhabente seclusis imperfectionibus, que quid ad veram constitutionem requiruntur ex parte constitutentis & constituti. Quod insinuat S. D. per ea verba, *eo quod in diuinis non differunt abstractum & concretum*: quasi diceret, in diuinis verè & realiter est abstractum, id est forma simplex significata, ut forma totius & concretum, id est res simplex subsistens, quæ significatur ut totum, & vnum idem est ex sua ratione realiter alteri, virtualiter tantum ab eo distinctum. Igitur abstractum, i. simplex, constituit ipsum concretum, i. simplex subsistens, quatenus est ipsum simplex.

Quem etiam sensum breuiter attingit Cai. dicens D. Tho. ea loquendi forma nihil aliud intendere, nisi constitutum ponendo se constituere, idem enim est constituens constituere, in quantum est ipsum constitutum, quod ponendo se constituere, quia dictio illa *se* significat ipsum constitutum. Sicut autè dictio illa *in quantum* specificatiue sumitur, cū determinat conditione ad constituendum necessariam relationi, prout ab origine distinguitur: ita reduplicati-

ue sumitur, cum designat modum constituendi simplicibus proprium, ut à compositis distinguatur. Ratio namq; propria in simplicibus ut sic constituendi est, quia constituens est ipsum constitutum: alioquin constitutum nõ esset simplex, si distinctionem haberet constitutentis & constituti: Sic. n. verè compositum esset ex formali, siue actuali, & materiali, siue potèntiali. Sicut ergo deitas admodum formæ totius Deum constituit, prout idem est, quod ipse Deus: ita paternitas ad instar formæ totius patrem constituit, prout est idem, quod ipse pater.

Quare non est audiendus Mol. qui supra a. 2. *Reijciat sententia Molinæ & Suarez.* disp. 1. negat paternitatem constituere personam patris ad modum formæ totius; & ait personam constitui ex essentia & relatione siue proprietate quatenus proprietatis non includit essentiam, nec ab ea includitur, sed est ab ea præcisâ, & quatenus vtrumque se habet ad modum partis: & esse maiorem distinctionem inter personam constitutam & proprietatem constitutentem, quàm inter Deum & deitatem quoniam inter Deum & deitatem est sola distinctio rationis ratiocinantis: sed maiorem oportet esse inter paternitatem & patrem: quia paternitas rationem habet partis, pater verò totius. In quam sententiam descendit Suar. in dicto 3. cap. 11. 7. dicens tamen non esse necessarium, ut essentia diuina omnino excludatur à relationibus, sed satis esse ut per conceptum relationis non exprimat, siue non expressè concipiatur. Ait ergo constitutio nem hanc diuinæ personæ esse proportionalem illi, quam in creaturis intelligimus ex natura & suppositalitate: nec rectè dici proprietatem constituere personam ut forma est totius; quia non constituit essentialiter, sed tantum personaliter, adeo ut constitutio diuinæ personæ ex parte proprietatis sit tantum ad incommunicabiliter subsistendum in diuina natura, ac proinde oportere, ut in hac constitutione includatur natura ut alterum constitutionis extremum.

Sed quanquam verum sit diuinam personam constare ex essentia & proprietate, ut affirmat Ioan. Theologus in Concilio Flor. sess. 19. Neque negandum sit diuinam personam secundum modum nostrum intelligendi constitui ex natura & proprietate, eo modo proportionaliter quo suppositum in creatis constituitur ex natura & suppositalitate: rectè tamen & verè concipitur etiam diuinæ personæ constitutio, puta patris per paternitatem, ut forma totius; Paternitas enim in integro sui conceptu respectum includit & naturam, sicut & ipse pater, ut supra latè monstrauimus q. 28. a. 2. contr. 1. Nec verum est deitatem & Deum, & similiter paternitatem ut formam totius, & patrem sola ratione ratiocinantem differre: deitas enim naturam præcisè significat, Deus autem significat naturam ut in habente, & consequenter ut subsistentem: similiter paternitas ut forma totius relationem diuinam formaliter significat intrinsecè includentem diuinitatem: Pater verò eadem significat ut in habente. Constat autem hæc non sola ratione ratiocinante differre, sed habere solidum in re diuina simpliciter infinita fundamentum, atque ideo distingui ratione ratiocinata; quamuis à parte rei sint vnum realiter & formaliter. Quare falsum est etiam paternitatem constituere tantum personaliter, & non essentialiter; paternitas enim ut relatio diuina est & subsistens patrem ut personam diuinam constituit

Reijciat sententia Molinæ & Suarez.

sub.

substantem: & vt incommunicabilis eam constituit incommunicabilem; sicut etiam eadem paternitas vt est deitas patrem Deum constituit; vt verò paternitas est, eundem constituit vt pater est, adeò vt nihil sit in constituto, siue illud sit essenziale & còmune, siue sit personale & proprium, quod non habeat à constituente sic concepto (vt aduertit Capr.) & post eum Iuellus, immò & Caiet. cum ait relationem diuinam puta paternitatem seipsa formaliter esse diuinam, & substantificæ naturæ, ac substantentem, atque ideò personam diuinam substantentem constituere.

Consonat autem hic constitutionis modus diuina rei longè melius, quàm illa constitutio per modum partis, primò quia diuinæ simplicitati maximè congruit, ratione cuius in Deo idem est abstractum & concretum, siue quò est, & quod est; contra verò Deo repugnat ratione eiusdem simplicitatis omnis ratio partis & totius ex partibus constituti; quod enim partibus constat secundum rem, aut secundum modum compositum verè est, aut modum habet compositi; quorum primum Deo manifestè repugnat, secundum autem de illius celsitudine satis ineptè cogitatur, quamuis omnis ea imperfectio, quæ ad nostrum solum modum pertinet intelligendi, si Deo non cogitetur inesse, diuinæ non sit absque maiestati: qualem etiam existimo esse modum illum constitutionis ad modum partium. Quod autem intendimus, est longè nobiliorem ac diuinæ simplicitati magis congruentem esse modum hunc constituendi ad modum formæ totius, quàm illum ad modum formæ partis: in quo videtur etiam altera pars, nimirum essentia, vt potentialis respectu proprietatis intelligi. Quod quamuis ad nostrum concipiendi modum spectare videatur, vilem tamen ac diuinam minimè dignam maiestate, à qua longè abest potentialitas & materia, seipsam vel primo aspectu hæc cogitatio videtur ostendere.

Solum ut ex prædictis plures questionibus satisfacere, tam de re, quàm de modo loquendi, circa constitutionem personarum.

v. qu. fol.

Ex dictis facile est pluribus hic moueri consuetis questionibus satisfacere. PRIMA est: An relationes diuinae personarum constituuntur & distinguuntur, vt sola ratione differunt à personis & ab essentia? SECUNDA: qualis sit hæc constitutio, an scilicet sit rationis, an realis? TERTIA est: An solum dicit congrue possit personam relatione constitui, & eadem distingui, an verò liceat etiam absolute dicere personam seipsa distinguere.

AD PRIMAM enim dicendum est primò relationem diuinam constituere personam, vt est eadem realiter & formaliter à parte rei cum ipsa persona, quatenus dictio vt reduplicat modum proprium constituendi in simplicibus, vt ante diximus. Secundò dicendum est relationem diuinam constituere personam, prout est eadem essentia realiter & formaliter à parte rei, quatenus dictio vt specificat radicem, ex qua vim habet relatio constituendi personam. Tertio dicendum est, relationem constituere personam, vt ratione ratiocinata distinguitur ab essentia, & ab ipsa persona constituta, quatenus dictio vt denotat siue specificat conditionem ex parte nostri, quæ est talis modus concipiendi, quo scilicet essentiam & relationem, & similiter personam & relationem concipimus vt distincta. Quarto dicendum est relationem constituere personam, vt à parte rei distinguitur virtualiter à persona, & ab essentia, quæ distinctio fundamentum habet in eminentia rei, quæ cum vna sit & simplicissima, præhabet in

A se eminentissimè quicquid simplicitatis, substantia & perfectionis est in constituente & constituto, absque vlla imperfectione; atque ideò potest diuersas nostras cõceptiones terminare, & diuersas propositiones verificare, vt patet ex dictis in q. 28. a. 2. contr. 1. Quintò dicendum est in hac propositione, relatio constituit personam, duo significari, vnum ex modo concipiendi & enunciandi, & hæc est distinctio rationis, inter constituens & constitutum; & hæc nihil facit ad hoc, vt verè absolute relatio personam constituat; aliud est quod ipsius propositionis verbis importatur, & hoc non est nisi formalis positio personæ: quæ formalis positio formaliter fit per relationem diuinam, quatenus seipsam formaliter ponit: nam, cum relatio diuina, puta paternitas, sit formaliter non solum relatio, sed etiam diuina, & subsistens incommunicabiliter in ipsa natura diuina, hoc ipso, quòd seipsam formaliter ponit, verè dicitur personam ponere: sicut animal rationale, hoc ipso, quòd seipsum formaliter ponit, verè & formaliter ponit hominem: & deitas seipsam ponendo Deum ponit: quem modum constituendi sæpè diximus cum Caiet. proprium esse simplicibus. Sicut ergo relatio diuina, puta paternitas, verè & realiter seipsam ponit, non effectiue sed formaliter; quia seipsa formaliter est paternitas diuina: ita verè & realiter, nõ effectiue, neq; vt forma partis à constituto distincta, sed formaliter ponit ac proinde cõstituit modo simplicibus proprio personam patris. Non est igitur actualis aliqua distinctio quaerenda inter constituens & constitutum, aut inter partes aliquas ad idem constituendum confluentes, sed potius identitas, non solum realis, sed etiam formalis à parte rei: quamuis necessaria sit in re distinctio virtualis, vt excellenter hoc munus exerceat, & vt à nobis verè concipi & enunciari possit illa vna & eadem res ad modum duarum, quarum sit vna constituens & altera constituta. Quamobrem dici non incongruè posset constitutionem hanc esse realem virtualiter: quia non minus propria & vera est hæc constitutio, quàm si constituens & constitutum essent æqualiter, vel etiam realiter distincta: est tamen vt dicemus alia ratione hæc constitutio realis formaliter. Fallitur autem omnium ferè recentiorum imaginatio, quia constitutionem hanc ad modum rerum compositarum considerant, existimantes constitutionem omnem vnus esse rationis, cum tamen iuxta rerum diuersitatem sit etiam earum diuersa constitutio: Composita nãq; ex hoc ipso, quòd talis natura sunt, quæ pluribus constat, per hoc cõstitui necesse est, quòd vna entitas siue realitas adiungatur alteri, sicut materiæ adiungitur forma, vt corpori anima. Simplicia verò hoc ipso, quòd talis natura sunt, quæ partium est expers, non alio possunt modo constitui, quàm sui cuiusque positione, vt ante diximus.

Hæc constitutio est realis virtualiter.

ET EX HIS patet solutio secunde q. qualis scilicet sit hæc constitutio, an scilicet sit realis, an rationis: est enim realis formaliter à parte rei, vt verò à nobis concipitur ad modum constitutionis rerum compositarum, est rationis ratiocinata, quæ fundamentum habet in re, & potest dici realis virtualiter ex parte rei sic obiecta.

AD TERTIAM verò quæst. dico magnam esse differentiam inter has duas propositiones: Personæ diuinae distinguuntur, & constituuntur seipsis; & personæ diuinae distinguuntur, & constituuntur.

END

ur seipsis à parte rei . Nam prima simpliciter A non est asserenda, quoniam , vt aduertunt recentiores ad veritatem propositionum intelligendam consideranda nobis est non sola res significata , sed modus etiam significandi per voces à modo nostro concipiendi proueniens; vt autem à nobis concipiuntur diuinæ personæ, proprietatibus constituuntur & distinguuntur, non autem seipsis . Quod etiam apertè docent patres & Concilia ab expositoribus relata, quando diffiniunt personas proprietatibus distingui aut figurari, vel constare ex essentia & proprietate: cuius propositionis falsitas adhuc erit apertior, si fiat sensus, personas esse primò diuersas & se totis distingui; nam fide certum est eas in vno aliquo communi conuenire, quod est essentia. Secunda verò propositio, vt ostendimus, est verissima.

Mēs D. Th. & Cai.

Cum igitur affirmant S. Th. & Cai. personas diuinas secundum se distingui seipsis, vt autem sunt notæ nobis, distingui relationibus; non ita intelligendum est, quasi dicerent diuinas personas secundum se non distingui & constitui relationibus: iam enim ostendimus diuinas personas à parte rei constitui & distingui relationibus; sed hoc solum intēdunt, quod supra diximus nimirum constitutionē diuinæ personæ, prout à nobis concipitur ad modum rerum compositarum, esse per relationem, quatenus ratione distinguitur à persona; ita vt ratione distingui sit cōditio modo superius explicata; & sic omnia consonant, & Radæ sophismata corruūt, & enitet Catholica veritas à recentioribus non satis intellecta; quam tamen A. D. & Cai. paucis verbis expresserant.

Personas nō constituit per origines re. sicut probat S. D.

TERTIA PARS controuersia querit, an diuina persona constituatur per origines? Cuius resolutio tota pendet ex dictis supra a. 2. dubio primo, & partim ex dicendis in postrema parte huius controu. & a. i. seq. q.

Obiectio.

Hic tamen aduerte Suar. lib. 7. cap. 6. num. 11. carpere rationem S. Th. qua probat generationem actiuē sumptam non constituere personam patris; quia scilicet generatio significatur, vt via ab aliquo, scilicet à persona patris: ergo supponit eam iam constitutam . Sed ait Suar. rationem hanc supponere originem actiuam realiter esse idem cum passiuā, & cum relatione personæ productā, vt intelligitur quasi in fieri, & egredi à persona producente; quod (inquit) non est receptum, nec à nobis probatum. At sine ratione talis hic implicatur suppositio, quam actionis natura formaliter intellecta per seipsam euidenter excludit. Actio namque Metaphysicè sumpta, prout à passione distinguitur, ex sui ratione est propter perficiendum passum, atque idē significatur vt egrediens ab agente, & in passum tendens: quamuis secundum rem sit agentis perfectio, & realiter à passione distinguitur. Dixi Metaphysicè sumpta, quia si Physicè sumatur actio in rebus materia constantibus, idem realiter est quod motus & passio; sed actio, de qua loquimur, scilicet generatio nō est Physica, sed Metaphysica, & idem est quod generans, scilicet pater, sicut passio, scilicet generari, quæ non est propriè passio sed grammaticè tantum, idem est quod genitum, scilicet filius. Sed de hoc latius quæstione sequenti.

Solut.

Zumel. supra a. 2. disput. 2. multa superflue congerit & replicat inutiliter, vt probet diuinas personas non constitui per origines, sed per relationes. De qua disserūt paulo restrictiō Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

us Ban. in eundem a. dub. 3. Vasq. cap. 4. & Suar. lib. 7. cap. 60

SVPERES T postrema pars controuersia omnium difficillima, quæ disputationem nobis affert valdè perplexam de relationibus, an scilicet personas constituant, & sub qua ratione, an absoluta, an relatiua, an verò sub vtraque simul communia, vel etiam abstrahendo ab vtraque.

Relationibus formaliter à parte rei personas constiui.

Pro cuius definitione supponenda sunt primò, quæ dicta sunt in 2. P. controuersia; ex illis enim facile poterunt conciliari plures doctorū sententiæ, & varia S. nostri D. asserita, quæ prima facie videntur opposita.

Secundo præmittendū est, quæstionē hanc de relationibus diuinarum personarū constitutiuis duplicē sensum admittere. Prior est; an relationes à parte rei, siue secundum se constiuant & distinguāt diuinas personas, quatenus sunt formaliter, & actualiter relationes: & in hoc sensu planam habet ex supradictis solutionem. Nā relatio, putā paternitas diuina subsistens, ponendo seipsam incommunicabiliter subsistentem constituit secundum se personam Patris, & eam ab alijs personis in eadem natura deitatis subsistentibus distinguit. Et in hoc sensu accipienda sunt Sanctorum dicta & Conciliorum definitiones; & hanc eandem partem probat hic Ban. dubio primo, & est prima eius conclusio:

Ban. diuersi.

in cuius tamen explicatione & probatione diuertit à relatione secundum se, siue à parte rei, ad eandem prout à nobis concipitur, & distinguitur in duas rationes formales. Ad cuius euidentiam considerandum est hæc tria idem esse realiter & formaliter & adæquatè à parte rei, videl. relationem personalem, ipsam personā & originem illi propriā, siue sit actiua, siue sit passiuā; exempli gratia, idem est paternitas formaliter quod pater, & eius actiua generatio; & idem est filiatio quod filius, & eius natiuitas; ac proinde nullus est ordo inter relationem, personam & eius originem à parte rei, itaque simul omnino sunt paternitas, pater & generatio. Et quia relatiua sunt simul natura, simul etiam sunt pater formaliter vt relatiuus ad filium, & filius vt formaliter est patri correlatiuus. Et quia paternitas est ipsa actiua generatio, filiatio verò est ipsa natiuitas, simul esse necesse est natiuitatem & filium cum actiua patris generatione & cum ipso patre.

Posterior quæstionis sensus est; an relationes, prout à nobis concipiuntur, constiuant diuinas personas sub expressa & formali ratione relationis, an sub aliqua ratione absoluta; & hoc modo solet cōmuniter hæc difficultas à Theologis examinari. Pro cuius definitione.

Distinguntur diuersi conceptus, siue rationes, & actus diuinæ relatiuum, & explicatur ac sustinetur sententia cap. Ferr. & aliorum.

Notandum est primò, dupliciter posse diuinam relationem, puta paternitatem, à nobis concipi; Vno modo incompletè; & sic apprehendimus præcisè respectum eius realem ad filiū, quo respectu ratione distinguitur ab essentia, & à cæteris absolutis: vel etiam apprehendimus eam secundum aliquem conceptum communem illi cum absolutis, sicut cum eam concipimus, vt est proprietates quædam, vel vt est hypostatica forma, vel vt est subsistens. Alio modo potest à nobis intelligi diuina relatio completè, & sic non solum eius ordinem ad terminum intelligimus, sed alia plura illi & absolutis communia, quæ in eius integra & perfectā ratione quidditatiua clauduntur. Nam primò de ratione diuinæ relationis, puta paternitatis est, vt idem sit realiter cum essentia, & sit subsistens, sicut in ratione completa & formali creatæ relationis in-

Bb cludi-

cluditur, vt sit accidens. Et quia diuina relatio A
subsistens est, ideo non præsupponit, sed secū
fert suum fundamentum & hypostasim. Deinde
quia constituit & distinguit hypostasim vnam
ab alia, necesse est, vt sit incommunicabilis, & ra-
tionem habeat proprietatis, vim habens pro-
portionalem principijs omnibus indiuiduantibus
ad materialis indiuidui constitutionem
concurrentibus. Et quoniam distinctio realis
hypostasim in diuinis nõ fit nisi per oppositio-
nem relatiuam, oportet relationem ita perso-
nam constituere, vt relatiuè distinguat ab alia.

Relatio a-
ctus duplex.

Secundò obseruandum est duos illos actus diui-
næ relationi personali conuenientes, scilicet cõ-
stituire & distinguere, relatiuè ad eandem B
relationis naturam pertinere, sed sub opposito
modo; Nam constituere conuenit relationi,
prout modum habet hypostaticæ formæ, quæ
respicit personam constitutam, eo modo quo
abstractum respicit suum concretum, & omne
formale constituens suum constitutum. Hoc au-
tem constat formis omnibus absolutis substan-
tialibus esse commune, siuè sint partiales vt ani-
ma, siue totales vt humanitas. Propter quod di-
xere Capr. Ferrar. & alij diuinas relationes
constituere personas sub absoluta quadam ra-
tione siuè conceptu: cum tamen, si rectè loquẽ-
dum sit, affirmari debeat diuinas personas con-
stitui relationibus sub conceptu, siue potius
modo abstracte ab absoluto & relatiuo. Ad
cui us euidentiã.

Cur plures
de re simpli-
ci forme-
mus concep-
tus.

Obseruandum est tertio ex imbecillitate no-
stri intellectus euenire, vt eandem rei quiddita-
tem & rationem formalem simplicissimam, &
indiuisibilem in plures conceptus diuidamus,
prius secundum vnum, deinde secundum aliũ
eam intelligentes: & eidem secundum vnum
conceptum actum aliquem attribuentes, qui se-
cundum alium eidem non conueniret, adeò,
vt in ea distinguamus non solum plures ratio-
nes, sed etiam plures actus, & quasi operatio-
nes: cum tamẽ omnia in eiusdem rei quidditate
ratione formali intimè claudantur. Sicuti D
Deum prius intelligimus vt subsistentem; se-
cundò vt intellectu & voluntate præditum:
tertiò vt intelligentem & volentem primò sei-
psum, deinde alia: & quædam illi tribuimus vt
subsistenti, quædam vt intellectu & voluntate
perfecto, quædam vt actu intelligenti, & vo-
lenti, & sic de singulis; cum tamen idem reali-
& formaliter secundum se sint in Deo sub-
stantia, intellectus, voluntas, intelligere & vel-
le. Sic igitur in proposito diuina relatio, puta
paternitas, dupliciter, quod attinet ad rem præ-
sentem, potest considerari; Vno modo vt forma
quædam hypostatica incommunicabilis, viam
habens principiorum omnium indiuiduantium;
& sic patrem constituit vt hypostasim, E
nullo adhuc in ea considerato respectu ad eius
correlatiuum, scilicet filium: atque ita consti-
tuit sub ratione communi sibi & absolutis. Alio
modo potest considerari paternitas secundum
eius rationem formaliter, expressè & exercitè
relatiuam ad filium: & hanc rationem non in-
telligitur habere nisi post actum paternæ gene-
rationis. Nam primò intelligimus patrem in
esse personali constitutum, deinde concipi-
mus in eo actum generandi, tertio respectum
paternitatis ad filium ex actu generationis &
natiuitatis resultantem, quo respectu distin-
guitur actu Pater à Filio, à quo non nisi virtu-
te prius intelligebatur distingui. Quamuis e-
nim vt ait S. D. supra artic. 2. necesse sit, vt ip-

Ordo ratio-
num & a-
ctus in re-
latione per-
sonali.

sa distinctio constituant res distinctas: non
eadem tamen ratione, neque eodem actu, aut
ordine modo nostro intelligendi constitu-
unt & distinguunt, vt modo diximus. Et licet a-
ctus generationis intelligatur prior actu relatio-
nis exercitè; relationi tamen distinctio tribui-
tur, & non origini: primò, quoniam idem esse
debet constitutum & distinctiuum: secundò,
quia paternitas, verbi gratia, vt hypostatica
forma constituens patrem, virtualiter ipsum
distinguit à filio, quatenus personam consti-
tuit, cuius est generare, & consequenter à ge-
nito distingui per oppositionem relatiuam ad
ipsam hypostaticam formam consequentem
media generatione. Quare paternitas vt con-
stitutiuã patris, quasi per se primo distin-
guit, quamuis per accidens actu non distinguat,
quia filius in illo prior non concipitur vt ge-
nitus, & ad patrem relatus, sed quasi generan-
dus, & per consequens ab eo distinguendus:
sicut Adam, antequam formaretur Eua, erat
quidem suppositum incommunicabile per se
subsistens, sed ab Eua non erat actu distinctũ,
sed virtute tantum quia sufficiens habebat in
se principium, quo distingueretur ab Eua, post-
quam fuisset à Deo producta. Denique distin-
ctiuum, sicut & constitutum intrinsecum esse
debet, quod origini minimè congruit, sed re-
lationi, vt ante diximus.

Quartò considerandum est, non solum in in-
tegro cõceptu diuina relationis includi simul ad
& in, id est respectum & existentiam, substan-
tialem, quæ est ipsamet essentia siuè subsisten-
tia Dei, sed eadem etiam intrinsecè claudi in
conceptu subsistentiã personalis, quæ sine re-
latione non potest intelligi, prout ab essentiali
subsistentia distinguitur: nec absque implicita
relatione pluraliter de Deo diceretur; & multò
minus concipi potest subsistentia personalis
absque ratione absoluta substantiali; cum ipsa
subsistentia formaliter ad se dicatur, sicut &
persona: de qua S. D. supra q. 29. a. 4. dixit cum
Aug. eam ad se dici; quia significat relationem
per modum subsistentis siuè substantiæ. Vnde
supra in quæstione præcedenti diximus persona-
lem subsistentiam includere essentialem sub-
sistentiam relatione modificatam, vt etiam af-
firmat Ban. super hoc a. Hoc tamen interest in-
ter relationem & subsistentiam, quod diuina
relatio, puta paternitas, magis exprimit ad,
siuè respectum, quam in, id est existere; sub-
sistentia verò personalis magis exprimit substan-
tiæ rationem absolutam, quam respectum, siuè
ad. Ait igitur Rua prædictus, personas diui-
nas per relationes constitui, in quantum re-
lationes sunt reduplicatiuè, quatenus sunt ma-
gis exprimentes existentiam, quam esse ad: &
hoc idem significasse D. Tho. cum dixit diui-
nas personas constitui per diuinas relationes, vt
sunt formæ constitutiue & subsistentes. Secun-
dò ait relationem in quantum relatio potius di-
stinguere, quam vt est subsistentia, quia vt re-
latio magis exprimit esse ad aliud distinctum.
Denique ait personas, relationes & origines
simul esse, ita vt nulla ibi sit prioritas, neque se-
cundum naturam, neque secundum intelle-
ctum. Et quoniam D. Th. in hoc, & in 2. hu-
ius q. a. statuit ordinem inter relationem &
originem, & inter personam & originem, niti-
tur eius dicta glossare: sed verè non assequitur
eius mentè, sed magis trahit eum ad sensũ Scoti.
Vt verò pateat quid veritatis habeat hic dicendi
modus, proferenda est & explicanda distinctio Cai-
Re-

Conceptus
subsistentiã
personali.

Explicatur
et sustinetur
sententia
aeterni
et concilia-
tur plures
doctorum
sententiae.

Relatio vna & eadem (inquit Cai.) dupliciter significatur; Vno modo vt concepta: Alio modo vt exercita. Relatio vt concepta significatur hoc nomine relatio in generali; huius enim vocis relatio significatum est quidditas relatiui: nominibus autem singularum specierum abstractis significatur in speciali, vt paternitate, filiatione &c. & sic concepte significata no dicitur ad aliud: non enim paternitas, aut filiatio ad aliud dicitur, vt aduertit Cai. in comm. predicamenti ad aliquid, cum tamen essentia propria relationis consistat in esse ad aliud. Relatio vero vt exercita significatur in generali per vocem ad aliquid: tunc enim exercetur relatio, cum suum proprium terminum respicit; in speciali vero significatur nominibus concretis patris & filij, dupli, & dimidij, & aliorum omnium relatiuorum, quae nuncupantur relatiua secundum esse, quae scilicet primo relationem important, siue realem, siue rationis. Ait itaque Cai. diuinam paternitatem vt conceptam praecedere actum generationis, & significari vt exercet actum hypostaticae formae, & constituere ac distinguere personam patris in esse hypostatico relatiuo realiter & formaliter, sed non relatiue exercito: atque ideo vocari ad D. Th. paternitatem non vt relatio, sed vt constitutiua; & eandem paternitatem vt exercitam consequi actum generationis, & constituere eandem personam patris, ac distinguere, non in esse hypostatico, sed in esse relatiue exercito: & ideo vocari paternitatem vt relatio est.

Neque tamen hinc sequitur (ait Cai.) duo poni esse relatiua in patre, sed vnum tantum datum ab vna, & eadem paternitate formaliter ante generationem vt hypostaticum, & post generationem vt exercitum: & eadem ratione vnica tantum est relatiua distinctio patris a filio, quae dari prius intelligitur vt hypostatica, deinde vt exercita. Igitur secundum Cai. paternitas vt concepta relatio quidem est formaliter, sed modum habet hypostaticae formae; hoc enim ipso, quod in abstracto concipitur & significatur, intelligitur ad modum formae totius, & vt qua pater est pater, non pure relatiue, sed hypostaticae, quia diuina paternitas est subsistens, immo est ipsa substantia personalis. Constat autem prius nostro modo intelligendi esse hypostaticam ante eius actualem relationem ad aliam hypostaticam ex ea procedentem; cum hic actualis respectus processionem sequatur vnus ab alia. Prius ergo intelligitur paternitas vt constituens patrem, vt hypostaticam subsistentem, antequam illum intelligatur constituere vt exercite relatum ad filium. Vult igitur Cai. eandem paternitatis essentiam constituendo personam patris quendam quasi actum primum exercere, & eadem referendo illum ad filium actum quasi secundum exercere: Et prout exercet actum primum habere rationem, & modum hypostaticae formae, & praecedere generationem, & multo magis filium, ad quem generatio terminatur: vt autem exercet actum secundum consequi generationem, & simul esse cum filio.

Nota.

Quamuis ergo relatio secundum suam essentiam sit ad aliud, si ratio sumatur relationis praecise, & sic accepta nequiat esse sine termino, sed sit cum eo simul natura, vt ait Aristoteles in predicamentis: si tamen sumatur relatio non praecise, sed sub tali modo minime

A relatiuo, scilicet vt hypostatica forma, concipitur ad modum absoluti, & vt praecedens respectum ad eandem pertinentem quatenus relatio est, id est vt rationem & modum habet relationis. Totam igitur habet relationis essentiam paternitas concepte sumpta, ac proinde rationem habet etiam ad concepte: sed hoc ipso, quod concepte sumitur, quidditas quaedam est & forma totius, non quaecunque sed hypostatica; quia subsistens est, & consequenter seipsa tota cum omni eius respectu concepte sumpto rationem induit hypostaticae formae modum habens absolutum, saltem negatiue, id est, non relatiuum: Propter quem modum praestelligitur generationi, & filio genito.

Ex quo patet nullam esse in rei veritate differentiam inter sententiam hanc Cai. & sententiam Capr. & Ferrar. quam sequuntur plures ex recentioribus: quamuis eorum aliqui in modo loquendi videantur esse differentes. Nam quod ait Cai. patrem hypostaticae distingui paternitate concepte sumpta, non repugnat dicto Ferrarientis asserentis patrem constitui paternitate, prout est hypostatica forma distingui vero eadem quatenus est relatio: Loquitur enim Cai. de prima ratione distinguendi, & de distinctiuo patris, prout est hypostasis per se subsistens, quod tamen actu non distinguit, nisi genito filio: quauis hoc ipso, quod patrem constituit in esse personali incommunicabili, sit per se sufficiens illius distinctiuum a filio, quo per actum generationis producto statim distinguit. Ferrar. autem loquitur de actuali relatiua distinctione, quae non est, nec esse potest, aut intelligi, nisi posito in actu utroque relationis extremo.

Concilium
sententiae
Cai. Capr.
& Ferrar.

Quod autem ait Ferrar. cum Capr. patrem in illo priori, quo concipitur a nobis vt praecedens generationem, & constitutus in esse hypostatico, non concipi vt aliquid relatiuum, sed intelligi sub ratione absoluta, no repugnat sententiae Cai. dicentis paternitatem constituere patrem in esse relatiuo formaliter. Nam Ferrar. loquitur de modo constituentis & constituti: Cai. autem de ratione formali constituendi, quae est relationis: quam etiam affirmat constituere, prout habet modum hypostaticae formae, quae est expressa doctrina. D. Tho.

Ad eundem sensum reduci possunt aliae quaedam recentiorum sententiae. Idem enim videtur significare voluisse Rua praedicatus, cum ait personas diuinas relationibus constitui, quatenus sunt magis exprimentes existentiam, quam esse ad; distingui vero eisdem relationibus vt relationes sunt, id est, vt magis expriment esse ad aliud, quam vt subsistentiae sunt; quia distinctio diuinarum personarum est per relationes originis formaliter: vna siquidem est ratio constituendi & distinguendi, nimirum relatio formaliter sumpta. sed modus constituendi est illi comunis cu absolutis, modus vero distinguendi est illi proprius ob dictam causam. Eundem dicendi modum minus apte videntur illi recentiores attingisse, qui relationi attribuant constituere rationem, distinguere vero ratione ad. Nam si de modo constituendi sermo sit, constituit diuina relatio, puta paternitas ratione in. non praecise, sed quatenus in dicit subsistentiam, vt modum relationi necessarium ad hypostaticam constituendam. Eandem sententiam planius expressit Rada, & antea eum Tor. Ban. & Val. Nec aliud in veritate sentit Suar. post Zumel. quamuis antiquioribus

Bb 2 illis

illis Thomistis se profiteatur aduersum. Idem A
 voluit significare Vasq. dicens posse personam
 patris apprehendi vt constitutam, priusquam
 generet, ex essentia, & proprietate innascibilis,
 & secundi ad producendum: quam (inquit) Bo-
 nauen. appellat fontalem plenitudinem: existi-
 mat enim innascibilitatem non esse veram pri-
 uationem, sed positiuam proprietatem à pater-
 nitate distinctam, cuius oppositum latè supe-
 rius ostendimus q. 32. a. 3. & q. 33. a. vlt.

Quod autem ait Zumel. diuinam personam,
 puta patrem, distinctè & formaliter cõceptam,
 secundum propriam rationem suæ personali-
 tatis non posse intelligi vt constitutam, nisi
 concipiatur vt relata, & sic conceptam non præ-
 intelligi generationi, verum est considerata so-
 la & præcisâ ratione constituendi, quæ est pa-
 ternitas: sed accepta paternitate, vt ratione con-
 stituendi sub tali modo, id est hypostaticæ for-
 mæ subsistentis, & proprietatis, sic præconci-
 pitur generationi, & actuali respectui ad termi-
 num; quoniam vt substat tali modo communis
 est, & indifferens ad absolutum & relatiuum, &
 vtrumque præuenit; quia sub tali conceptu
 neutrum includit aut exprimit, quamuis verè
 secundum se sit relatiua: Sicut Petrus veniens,
 & à longè distans, verè est Petrus, sed à me sta-
 tim non concipitur vt Petrus, sed prius vt ani-
 mal singulare abstrahendo ab homine & bruto,
 deinde vt aliquis homo, postremò vt Petrus.
 Patebit autem euidentius hic sententiarum cõ-
 sensus, minimè ipsis opinantibus cognitus, ex
 argumentorum solutionibus, quæ producentur
 inferius.

Conclusio-
 nes dedu-
 ctæ, & pro-
 bantur.

PRIMA CONCL. Persona diuina non consti-
 tuuntur, neque distinguuntur per absolutam. Hanc
 conclusionem latè probant authores supra no-
 tati.

SECUNDA CONCLUSIO. Diuina persona se-
 cundum se consideratæ seipsis constituuntur. Proba-
 tur. Quia à parte rei idem est realiter & forma-
 liter relatio, quod persona; ergo relatio ponen-
 do se constituit personam. Probatur consequen-
 tia; quia quodlibet simplex ponendo se consti-
 tuit se ipsum.

TERTIA CONCLVS. Si de personis diuinis lo-
 quamur, prout à nobis intelliguntur & significantur,
 non constituuntur seipsis, sed proprietatibus, siue re-
 lationibus à quibus differunt modo nostro concipiendi,
 & significandi cum fundamento in re.

QUARTA CONCL. Relatio diuina constituit
 personam, in quantum est ipsa persona, id est, quate-
 nus hanc habet conditionem, vt ex sua ratione for-
 mali sit in persona, non vt accidens in subiecto, aut
 pars in toto, sed vt idem quod ipsa persona, & instar
 formæ totius, sola ratione in re fundamentum habente
 ab ea distincta. Probatur. Nam si constitutum
 distinctionem habet à parte rei inter consti-
 tuens & ipsum constitutum, iam non est sim-
 plex, sed verè compositum ex actuali & poten-
 tiali.

QUINTA CONCL. Persona diuina intelli-
 gitur etiam à nobis constitui ex essentia & relatione,
 veluti ex natura & suppositiuitate. Probatur pri-
 mò ex Concilio Flor. superius allegato. Secun-
 dò; quia diuinam personam concipimus ad mo-
 dum personæ create, in qua constituenda duo
 prædicta realiter inter se distincta concur-
 runt.

SEXTA CONCL. Melius & congruentius in-
 telligitur constitutio diuina personæ fieri per relatio-
 nem ad modum formæ totius, quam ad modum for-
 mæ partis. Probatur; quia prior modus consti-

tuendi satis aptè congruit diuinæ simplicitati,
 alter autem eidem ex suæ conceptionis modo
 repugnat; quamuis hæc imperfectio rei non
 attribuitur, sed ex parte cognoscentis se te-
 neat.

SEPTIMA CONCLUSIO. Relatio diuina
 constituit personam, vt est eadem essentie realiter,
 & formaliter à parte rei, quatenus dictio vt specificat
 radicem, ex qua vim habet relatio constituendi per-
 sonam, non autem vt denotat rationem formalem
 constituendi.

OCTAUA CONCLUSIO. Relatio diuina con-
 stituit personam, vt ratione ratiocinata distinguitur
 ab essentia; & ab ipsa persona constituitur, quatenus
 dictio vt denotat, siue specificat conditionem, non so-
 lum ex parte nostri, quæ est talis modus concipien-
 di, sed etiam ex parte rei, quæ est virtualis distin-
 ctio.

NONA CONCLUSIO. Constitutio diuina per-
 sona per relationem non est tantum secundum ra-
 tionem, sed est realis à parte rei. Probatur; quia si-
 cut deitas seipsam ponendo formaliter Deum
 ponit, ita paternitas seipsam ponendo forma-
 liter patrem ponit siue constituit: at deitas se-
 cundum se nullo intellectu considerante seipsam
 ponit formaliter, quia seipsa formaliter est
 deitas; ergo. Maior patet ex supradictis; quon-
 iam simplicibus proprius est hic modus con-
 stituendi.

DECIMA CONCL. Eadem constitutio, vt à
 nobis concipitur ad modum rerum compositarum, est
 rationis ratiocinata, siue realis virtualis. Hæc patet
 ex dictis.

VNDECIMA CONCL. Non est absolutè di-
 stinguendum personas diuinas seipsis constitui, & distin-
 gui, quamuis verum sit personas constitui & distingui
 seipsis à parte rei. Hæc supra fuit probata.

DVODECIMA CONCL. Persona diuina non
 constituuntur per origines. Hanc conclusionem
 probat efficaciter ratio D. Tho. supra a. 2. & in-
 telligenda est de personis & originibus secun-
 dum modum nostrum concipiendi, non autem
 secundum se: quia sic idem est formaliter per-
 sona, relatio & origo.

TERTIADDECIMA CONCL. Persona diuina
 secundum se constituuntur relationibus, quatenus
 formaliter & actualiter relationes sunt, id est, vt ac-
 tû referuntur. Hanc concl. probant argumenta
 Zumel. pro quinta eius conclusione.

QUARTADECIMA CONCL. Si sermo sit de
 ratione formali constituendi, diuinae relationes con-
 stituunt, & distinguunt in esse hypostatico personas
 sub expressa ratione relationis, conceptæ tamen, &
 non exercitæ.

QUINTADDECIMA CONCL. Si loquamur
 de conditione, siue modo constituendi, diuinae relatio-
 nes constituunt personas, vt sunt subsistentes; & vt
 hypostatica formæ: qui modus sicut relatiuus non est,
 ita neque est absolutus proprie loquendo, nisi negati-
 uè, sed abstrahit ab absoluto, & respectiuo; quia sci-
 licet neutrum exprimit: & in hoc sensu vera est
 sententia Capr. & Ferrar.

SEXTADDECIMA CONCL. Relatio paterni-
 tatis non concipitur vt actû distinguens patrem à fi-
 lio, cum patrem constituit, sed tantum genitio filio.
 Hæc patet ex dictis.

DECIMASEPTIMA CONCL. Persona pa-
 tris non intelligitur antè filij generationem vt consti-
 tuta ex essentia, & innascibilitate. Probatur, quia
 innascibilitas est mera negatio.

CONTRA primam conclus. sunt argumenta,
 quæ proferunt ex Scoto & soluunt Capr. in di-

Argumen-
 ta, & solu-
 tiões

Et a dist. 26. q. 1. Ban. Zum. Mol. & alij recentiores A
supra notati.

Obi. 1. contr. 2. & 3. concl.

CONTRA secundam & tertiam concl. argu-
mentatur Rada. *Primò*. Concilia, cum asserunt
personas diuinas distingui suis proprietatibus
relatiuis, non vtuntur hac distinctione, sed ab-
solutè loquuntur, dicendo eas suis relationi-
bus distingui; ergo insinuat, quòd à parte rei
distinguantur relationibus, & non solum prout
à nobis concipiuntur. *Et confirmatur*; quia in
Concilio Toletano vndecimo definitur, quòd
numerus personarum insinuat per relationes
& non per essentiam. Quod si dicas ibi sermo-
nem esse de personis, prout à nobis concipi-
untur, sequitur, quòd numerus personarum non
est attendendus penes ea, quae sunt à parte rei, se-
cundum quod in se sunt, sed prout à nobis concipi-
untur; quo nihil absurdius, aut periculosius
dici potest. Nam tunc videtur esse concedendū
personas non esse plures, nisi per ordinem ad
nostrum intellectum, quod est haeticum.
Resp. diuinas personas à parte rei relationibus
distingui, vt supra diximus. Et quia relationes à
parte rei sunt idem non solum realiter, sed etiam
formaliter, quod ipsae personae: idè hoc ipso,
quòd à parte rei constituantur relationibus,
seipsis etiam constituuntur. Sed quia dicèdo
personas constitui relationibus, distinctio
quaedam significatur inter relationes vt consti-
tuentes, & personas vt constitutas, quae nulla
est à parte rei, sed tantum secundum modum
nostrum intelligendi & significandi: idcirco
bene dixit A. noster D. diuinas personas secun-
dum se distingui, & constitui seipsis, sed prout
à nobis intelliguntur constitui relationibus,
atque distingui: Et per hoc patet respon-
sio ad confirmationem; potest enim Concilium
vtrouque modo intelligi, sed melius secundo
modo. Nec tamen sequitur numerum perso-
narum esse solum secundum modum nostrum
conciipiendi, sed distinctionem constituentis à
constituto esse tantum secundum rationem, vt
bene aduertit Ban. & post eum Zum.

Conf.

Solut.

Ad confir.

Obi. 2.

Solut.

Secundò. Omni actu nostri intellectus secluso
pater & filius sunt idem in essentia, & distin-
guuntur realiter per proprietates personales,
vt de fide tenendum est; ergo à parte rei non di-
stinguuntur seipsis totis. Patet consequentia;
quia quae seipsis distinguuntur, sunt primò di-
uersa in nullo conuenientia. *Resp.* admissio toto
argumento nihil contra nos deduci. Aliud est en-
nim personas distingui seipsis, id est per sua in-
trinseca & propria formaliter: & aliud est eas
seipsis totis aut seipsis primò distingui. Ad pri-
mum enim satis est cuiuslibet aliquid proprium
conuenire, quo distinguatur ab altero: ad secū-
dum autem requiritur, vt in nullo conueniat vna
cum altero. Quamuis autem idem sint reali-
ter, & formaliter à parte rei relatio siue perso-
na & essentia, distinguuntur tamen virtualiter,
& ita propria exercent, ac si realiter essent di-
stincta: & ideo distinguuntur pater & filius re-
lationibus, conueniunt autem in essentia. Et per
hac patet etiam solutio ad vltimum eiusdem au-
thoris argumentum; in quo etiam falsum assu-
mitur, nimirum relationem & essentiam distin-
gui ex natura rei.

CONTRA tertiam conclus. sunt argumenta
Greg. Arim. relata & soluta à Capr. & exposito-
ribus D. Th. in a. 2. huius q.

Ob. cont. 4. & 6. concl.

CONTRA quartam concl. & sextam argu-
mentatur Mol. *Primò*. Hac sententia non dif-
fert ab opinione Arim. ergo sicut sententia Greg.

judicatur parum tuta in fide, sic horum senten-
tia Doctorum minus est fidei cōsentanea. Pro-
batur antecedens: quia Greg. non negat concre-
ta & abstracta in diuinis, atque adeo tantam
distinctionem rationis ratiocinantis inter pa-
trem & paternitatem, quanta est inter Deum &
deitatem: & ideo censuit nullam esse admitten-
dam compositionem in personis diuinis ex
proprietatibus earum & essentia, sicut nulla
est compositio inter Deum & deitatem: At ma-
ior (inquit) est distinctio inter personam consti-
tutam & proprietatem constituentem, quam in-
ter Deum & Deitatem; nec proprietas consti-
tuit personam, vt includit essentiam, sed vt
præcisa ab essentia; ergo non constituit perso-
nam, vt forma totius. *Et confirmatur*; quia
sicut essentia constituit personam, & tamen non
est forma totius, cum nō dicat id, per quod perso-
na constituta distinguitur à reliquis personis;
ita proprietas, quae cum eadem essentia consti-
tuit eandem personam, non erit forma to-
tius, sed distinguetur à persona constituta,
tanquam inclusum ab includente, non secus ac
essentia distinguitur. *Resp.* falsum esse anteced.
Ad cuius probationem nego primò maiorem
esse distinctionem inter proprietatem consti-
tuentem, & personam constitutam, quam inter
Deum & deitatem. Deinde nego proprie-
tatem constituere personam, vt proprietas
præcindit ab essentia. De qua re satis diximus
supra q. 28. a. 2. contr. 1. Tertio dico Greg. non re-
prehendi propter causam tactam in argumen-
to, sed quia recedit à communi sensu. & modo
loquendi sanctorum Doctorum, Patrum &
Conciliorum dicentium tale concretum, puta
patrem constitui & distingui per tale abstra-
ctum, scilicet paternitatem: sicut hoc concre-
tum Deus constituitur per hoc abstractū, quod
est deitas. Nec vnquam fuit inter Doctores
quaestio de compositione, quam vt maximam
imperfectionem semper omnes à Deo nega-
runt. Deniq; ad confirmationem dico, essentiam
non posse dici propriè constituere personam,
sicut nec animal dicitur constituere hominem.
Nam rei constitutio propriè & simpliciter lo-
quendo attribuitur vltimo eius determinati-
uo. Eodem enim res constituitur, quo distin-
guitur: fit autem distinctio per propria, non
per communia.

CONTRA septimam & octauam concl. argu-
mentatur Rada. *Primò*. Quia aut dictio, vt, su-
mitur reduplicatiuè, aut specificatiuè. Si pri-
mum, vel reduplicat rationem formalem con-
stitutiui personae, aut quid consequens vel con-
comitans huiusmodi rationem formalem.
Si rationem formalem reduplicat; ergo re-
latio rationis est ratio formalis constituendi
diuinam personam: quo nihil absurdius dici
potest. Probatur consequent. quia hoc, quod est
differre sola ratione, dicit solam relationem ra-
tionis. Si verò reduplicat aliquid consequens
in re, vel in intellectu rationem formalem con-
stitutiuam; ergò illud supponit rationem per-
sonae constitutiuiam, quae non est nisi entitas
formalis relationis; ergo relatio in re constituit
diuinam personam, & non vt differens ratione
ab essentia. Si verò dictio, vt, sumitur specifica-
tiuè, sensus est, quòd relatio, quae sola ratione
differt ab essentia; constituit personam substi-
stentem. Tunc sic. Præcisa ratione & intellectu,
nulla est distinctio inter essentiam & relationē
secundum sententiam aduersariorum; ergo illa
subsistentia non magis est à relatione, quam ab
essen-

Confir.

Solut.

Ad confir.

Ob. cont. 7. & 8. concl.

essentia. *Resp.* dictionem vt sumi specificatiue, A prout scilicet specificat conditionem necessariam ad personam constitutionem, non secundum se, sed prout a nobis intelligitur, & significatur cum fundamento in re: argumentum autem procedit de constitutione personam secundum se. Quo modo autem personam secundum se constituuntur, supra diximus cumulate. Ex quo patet nos non omnia ad conceptus nostros referre, vt obijcit Rada, sed ea tantum, quae ad imperfectum modum nostrum intelligendi necessariò pertinent, qualis est diuinarum personarum constitutio, ad modum rerum compositarum considerata; cuius tamen considerationis solidum est in re diuina fundamentum.

Replica.

Sed hanc resp. sic impugnat Rada. Ad veram constitutionem non sufficit distinctio habens fundamentum in re tantum; quia cum tali distinctione fiat omnimoda identitas realis & formalis, ita vt secluso actu intellectus, nullo modo actu distinguuntur; sed sunt prorsus idem: At idem omninò non potest seipsum constituere; ergo. *Resp.* hoc argumento probari personam a parte rei non constitui relatione, vt distinguitur ab essentia, sed vt est eadem modo superius explicato. Non tamen probat, quin prout a nobis concipiuntur & significantur, constituantur modo dicto.

Solut.

Reliqua argumenta, quibus nititur probare praedicti author relationes vt formaliter ex natura rei distinctas ab essentia constituere personas vt subsistentes, nihil aliud probant, nisi subsistentiam incommunicabilem esse conditionem, siue modum relationi necessarium ad hypostasim constituendam, vt supra docuimus cum D. Th. & Cai. ad quod sufficit distinctio virtualis relationis sic subsistentis ab essentia vt essentia.

Contra eandem concl. sunt argumenta, quae proferunt & soluunt Ban. hic dubio 2. & Zumel. disp. 3.

Obi. 1. concl.

CONTRA nonam concl. argumentatur Val. q. disp. 158. cap. 2. Primò. Quia D. Tho. in primo sententia dist. 26. q. 2. art. primo, & Cai. hic, & Ferrar. in 4. cont. gent. cap. 26. dicunt personas diuinas re ipsa non constitui, sed ratione tantum, si de constitutione ex natura rei loquamur. *Resp.* S. Th. & praedictos eius interpretes nihil de constitutione relationis meminisse, neque negasse personas diuinas seipsis realiter constitui ex natura rei, sed affirmasse primò diuinas personas secundum se distingui seipsis, quatenus personam secundum rem sunt ipse relationes: ita D. Th. loco allegato ad 5. & Cai. supra a. 2. circa respons. ad 1. Secundò relationes seu proprietates constituere personas, in quantum sunt ipsae personae, vt supra late declarauimus ex dicto D. Th. & expositione Cai. a. 3. huius q. E

Solut.

Obi. 2.

Secundò. Constitutio ex natura rei postulat distinctionem ex natura rei, inter id quod constituit, & id quod constituitur: vt autem sit constitutio per intellectum, satis est per intellectum quoque relationem a persona distingui; sed idem omninò sunt persona essentia & proprietates ex natura rei; ergo ex natura rei persona non potest essentia aut proprietate constitui, sed tantum secundum rationem. Maior probatur; quia idem seipsum non constituit. *Respon.* fallam esse maiorem in constitutiuo simplicis, vt supra late declarauimus cum Cai.

Solutio.

Tertio. Nomine constitutionis non solum significamus rem conuenientem cum alijs, & distinctam ab eis, verum etiam actum quendam & ordinem constituentis principij circa rem constitutam. Quare, si hic actus solum est per rationem, constitutio non realis, sed rationis dicenda est. Hunc autem actum in diuina persona esse rationis, si principium constituens non distinguitur ex natura rei à constituta, nemo est qui ignoret. *Resp.* nomine constitutionis in simplicibus significari actum simplicis, quo seipsum ponit; qui actus est ipsa simplicis essentia, vt est simplex actualiter & realiter; quod ei conuenit nullo intellectu considerante. Vnde ad argumentum negatur assumptum, B quo significatur distinctio quaedam rationis inter constitutum & constitutum. Eo tamen probatur optimè decima nostra conclusio.

Solut.

CONTRA undecimam concl. sunt argumenta Greg. Arim. à Capr. & recentioribus relata & soluta.

CONTRA duodecimam concl. argumentatur Val. Primò Conceptus vltimus, quem nos formare oportet de persona diuina, est, quod ea sit quaedam res subsistens & incommunicabilis, & distincta ab omnibus infinite perfectiori modo, quam haec ipsa competant personae creatae. Et conceptus etiam, quem formamus de relatione diuina, est, quod per illam res, quae est persona, respiciat alteram correlatiuam infinite perfectiori modo, quam vnum relatiuum creatum respiciat alterum. Et similiter conceptus, quem formamus de diuina origine, est, quod per illam infinite vna persona producat aliam, aut ab alia procedit. At verò de re, quae est persona diuina, non aliter concipimus eam esse subsistentem incommunicabiliter, & ab alijs distinctam, quam vt concipimus eam per relationem personalem illo perfectissimo modo respicere alteram personam, & similiter habere ordinem originis ad illam; ergo sicut modum nostrum concipiendi conceptu vltimo, quem nos oportet formare de persona, & de relatione, & de origine, persona diuina per relationem & originem formaliter constituitur. *Resp.* hoc argumento probari diuinas personas sic conceptas distingui, tam per relationes, quam per origines, non autem per vtrumque constitui. Nam origini, hoc ipso, quod concipitur, & significatur vt via à persona, vel ad personam, repugnat constituere personam. Nec vnquam dixit D. Th. personas constitui per relationes, & origines, & principaliter per relationes, minus autem principaliter per origines, vt ei imponit Val. supra a. 2. Sed de sola distinctione loquitur ibi S. Th. de constitutione verò dixit esse contra rationem originis, quod constituat hypostasim vel personam. Distinguit autem origo proprie loquendo magis radicaliter, quam formaliter, quia scilicet est productio actiua, vel passiuua personae, ex qua productione resultat relatio formaliter distinctiua. Et per hoc soluitur ea perplexitas, quae torquet Val. in dicto a. 2. in fine: quomodo persona secundum D. Tho. constituitur per originem; suppositum enim quaesiti nusquam asseruit S. D.

Obi. 1. concl.

Solut.

CONTRA eandem concl. sunt argumenta, quae proferunt & soluit Zumel. supra a. 2. dispur. 2. & alij recentiores ibidem & super hoc articulo.

CONTRA eandem concl. argumentatur Molina. Relatio & origo idem omnino sunt in re formaliter ac virtute, eodemque modo ab essentia

& at-

& attributis absolutis distinguuntur virtute, vnaque cum essentia constituit suppositum in esse substantiæ relatiuæ incommunicabilis, & ab alijs diuinis suppositis distincta; ergo promiscuè dici potest personas diuinas constitui & distingui ab inuicem relationibus originibusve ipsis. Secundo probat idem ex pluribus Sanctorum dictis, videlicet August. *5. de Trin. cap. 6. & 7.* Fulgent. *de fide ad Petrum*, Damascen. Ambr. Hilarij & Magistrj *in primo dist. 26. Resp.* primo falsum esse antecedens quoad particulam illam *virtute*; quamuis enim realiter & formaliter sint idem à parte rei relatio, & actus notionalis, puta paternitas & generatio; virtute tamen ita distinguuntur, vt eadem res, quatenus est relatio, puta paternitas, exerceat actum oppositionis relatiuæ respectu correlatiui, & eadem vt actio sit eiusdem termini, vt subsistentis personæ generatio. Secundo dico Sanctos Patres sæpè distinctiua, & constitutiua personarum per actus notionales vt nobis notiores designasse; quia relationes siue proprietates, sub ea ratione, qua personarum sunt constitutiua, valde nobis occultæ sunt, vt patet ex opinione varietate. Tertio dico verum esse, quod probat argumentum, si de constitutiua loquamur à parte rei, non autem secundum modum nostrum intelligendi, vt probauit efficaciter S. D. a. 2. Ad auctoritatem Magistrj respondet S. D. *hic ad primum argumentum.*

Solut.

Obi. i. contr. 14. concl.

CONTRA 14. conclus. argumentatur Ferrariensis. *Primo.* Quod conuenit alicui secundum suam rationem formalem, conuenit illi in quantum huiusmodi; sed per Caietanum constituitur hypostasim subsistentem conuenit paternitati secundum expressam rationem paternitatis; ergo hoc conuenit illi in quantum paternitas est; sed hoc est contra mentem S. Tho. dicentis quod relatio, vt relatio non constituit; ergo. *Resp.* relationem constituit in quantum est relatio conceptè sumpta, id est, in quantum habet rationem & quidditatem relationis: non autem constituit, in quantum est relatio exercita, id est, prout exercet actum relationis.

Solut.

Replica.

Sed hæc responsio (inquit Ferrariensis) nulla est: Tum quia absolutè verum est dicere secundum vnum Philosophorum, & præcipuè S. Thomæ, hoc conuenit huic in quantum tale, quando conuenit illi secundum eius rationem formalem:

Replica 2.

Tum quia, quando aliqua causa causat secundum aliquam rationem, tunc exercetur actus illius rationis; exercere enim actum illius rationis est ipsam ad operationem applicare: si ergo relatio secundum rationem relationis constituit, sequitur quod exerceat actum relationis. *Respond.* duas perfectiones, & duos actus in qualibet forma considerari. Prima perfectio est essentia siue quidditas, cuius actus primus est informare, siue dare esse seu constituit rem in tali esse; sicuti animæ prima perfectio est, vt sit forma, & eius actus primus est informare corpus, & constituitur animatum. Secunda formæ perfectio est eius operatio, quæ est eius actus secundus: sicut vegetare, sentire & intelligere est animæ secunda perfectio, & ipsa est operatio. Quas duas perfectiones & actus possumus etiam in relatione contemplari, iuxta modum eius naturæ congruentem; est enim relatio forma quædam & quidditas, cuius esse est ad aliud in potentia saltem proxima referri, eius verò actus primus est con-

Sol. i. repl. Duplex a. sui forma

stituire relatiuum, puta patrem, & ita sumitur relatio conceptè. Perfectio verò relationis secunda, quæ modum etiam habet operationis, est actualis respectus ad terminum. Pertinet autem vtraque prædicta perfectio, & actus eius vterque ad formam, & relationem formaliter sumptam; Animæ enim, vt anima est, non solum conuenit informare corpus, & constituitur animatum, sed etiam vegetare, sentire &c. & relationi, vt relatio est, puta paternitati, non solum conuenit constituitur patrem, sed etiam referre ipsum ad filium. Ex his ad primam objectionem pater responsio. *Ad secundam* dico primo, relationem constituendo exercere suum actum primum, non autem secundum. Dico secundo, cum simpliciter, id est sine addito, sermo est de exercitio actus alicuius formæ, intelligendum est de exercitio actus secundi: & ita loquitur Cai. de relationis exercitio. Et in eodem sensu vera est illa probatio Ferrar. Exercere actum alicuius rationis est ipsam ad operationem applicare: alioquin ad exercitium vniuersaliter extensa falsa est. Et per hoc soluitur aliud argumentum Ferrar.

Sol. 2. repl.

Obi. 2.

Secundo. Nihil aliud est formam propriam actum circa aliquid exercere, quam dare illi suum effectum formalem. Sicut albedinem exercere proprium actum circa parietem nihil aliud est, quam facere ipsum formaliter album; sed effectus formalis relationis, in quantum est relatio, est constituitur aliquid formaliter in esse relatiuo, & ipsum relatiuè distinguere; ergo relatio, quæ hoc facit in aliquo, exercet actum suum circa illud; igitur paternitas constituendo patrem exercet actum suum constituendo ipsum; ergo vt exercita constituit. *Respond.* maiorem intellectam de exercitio actus simpliciter, id est de exercitio actus secundi falsam esse: veram autem de exercitio actus primi, de quo procedit exemplum albedinis, cuius actus primus est facere album, secundus verò disgregare. Minor autem duplicem habet sensum. Nam ea particula *in quantum relatio*, iuxta mentem D. Th. prout exponitur à Cai. specificat rationem formalem relationis quo ad actum exercitium, id est, quo ad actualem respectum ad terminum: & ita falsa est minor propositio. Si verò sumatur ea particula, *in quantum relatio*, prout specificat, siue reduplicat essentiam seu quidditatem relationis, quæ est ipsa relatio conceptè sumpta, vera est minor; sed inde nihil sequitur contra Cai.

Solut.

Contra eandem concl. argumentatur Rua prædictus. S. Thomas *supra artic. 2.* asseruit diuinas personas constitui, & primo distingui non per origines, sed per relationes: & *in hoc artic. 4.* docuit relationem patris consideratam vt est relatio, præsupponere secundum intellectum actum notionalem generationis, quia fundatur in illo. Vt autem est constitutiua personæ antecedere actum notionalem generandi, quia agens præintelligitur actioni. Ex quibus sequitur, vel D. Thom. sensisse diuinas personas constitui per aliquid absolutum, vel patrem intelligi prius constitutum, quam intelligatur filius: cum tamen vtrumque sit alienum à veritate & à doctrina S. Th. Ea verò ex dictis S. Th. inferri probat; quoniam vel intelligit per paternitatem, vt constitutiua est, rem aliquam secundum modum nostrum intelligendi formaliter absolutam; & ita sequitur personam diuinam constitui per aliquid formaliter absolutum; Vel intelligit aliquid formaliter relatiuum

Obi. 3.

uum; & tunc cum asserat paternitatem, vt cōstituta est, antecedere generationem, per quam producitur filius, necessario sequitur patrem antecedere filium. Nam expresse confitetur hic S. Th. generationem precognosci ante proprietatem constitutiuam filij; igitur, cum generatio præsupponat patrem tanquam personam generantem, satis clarè videtur colligi nos prius intelligere patrem constitutum, quam filium. *Resp.* ex dictis D. Th. neutrum sequi simpliciter, & vtrumque aliquo modo. Non enim sequitur patrem simpliciter constitui per absolutum, sed per relationem, vt modum quandam habet communem absolutis & respectiuis, quatenus scilicet est hypostatica forma; adeò vt ratio constituendi sit relatiua, modus verò siue conditio sit abstrahens ab absoluto & respectiuo. Neque etiam sequitur patrem prius simpliciter esse constitutum, quam intelligatur esse filius. sed tantum secundum eius conceptum incompletum, quo cōsideratur vt hypostasis prima. Nam, et si constituitur pater paternitate formaliter vt ratione constituendi, non tamen ea constitui intelligitur in illo priori nisi sub tali modo, scilicet prout est hypostatica forma; secundum quem modum S. D. admittit concipi patrem, vt generatione & filio priorem.

Solus.

Obi. 4.

Contra eandem concl. argumentatur Mol. Primò sic. De essentia relationis, puta patris, est referri ad correlatiuū, vt ex diffinitione secunda relatiuorum est manifestum: Diffinitur namque ab Aristot. esse id, cui hoc ipsum quod est esse, id est essentia, est ad aliud se habere; ergò non prius pater constituitur per paternitatem in esse relatiuo patris, quam per eam respiciat filium; cum nihil denudari possit ab eo, quod est de ipsius essentia: immò verò non est aliud paternitatem constituere patrem in esse patris, quam constituere eum in esse respicientis filium exercentis respectum ad filium. *Et Confirmatur;* quia relatiua sunt simul natura & cognitione. Eodem ferè argumento vtitur Zumel. assumens in antecedente nomen relationis.

Conf.

Solus.

Resp. primò antecedens verum esse de relatiuo, & relatione secundum integrum eius conceptum, non autem secundum aliquam eius rationem siue modum communem absolutis & relatiuis, vt in proposito. Secundum dico antecedens verum esse de relatiuo, puta patre, quo ad eius rationem relatiuam purè & præcisè, non autem vt stat sub modo absoluto, aut communi absolutis & relatiuis, prout scilicet consideratur vt hypostasis indiuidua. Tertio dico *ad confirmat.* relatiua à parte rei, & secundum eius integrum conceptum esse simul natura, non autem secundum omnem eorum conceptum.

ad Conf.

Obi. 5.

Secundò. Esse relatiuum patris, non solum vt terminatur ad filium, sed etiam in se, vt est effectus formalis paternitatis, tribuens illi formaliter vt sit pater consequitur generationem actiuam, tanquam rationem fundandi, vt patet in humanis: ergo vana est illa distinctio Cai. *Resp.* falsum esse antec. Nec eadem est ratio de humana paternitate; quia non est substans, sicut diuina, quæ idè fert secum suum fundamentum, & hypostasim.

Solus.

Obi. 6.

Contra eandem concl. vrget vehementer Zumel. *super hoc a. disput. 1. concl. 4.* multis argumentis, quæ solum concludunt, vel magis nituntur concludere paternitatem vt con-

ceptam præcisè sumptam respicere terminum, saltem conceptè sumptam, & vt sic non præcedere generationem quouis modo sumptam. *Nos autem dicimus* paternitatem sub expressa ratione relationis, vt rationem constituendi esse personæ constitutiuam, non tamen pure & præcisè, sed quatenus induit modum hypostaticæ formæ & proprietatis indiuidualis; secundum quem modum potest optimè concipi vt prior generatione & actu relationis, saltem exercito, vt ante diximus. In hoc enim differt relatione creata, quod substans est; & ideo secum fert ipsum fundamentum & hypostasim. Et ex eodem fundamento soluuntur argumenta Scoti, quæ refert Vasq. *disp. 159. cap. 1. & 2.* quod est argumentum Zumel. & alia duo Suarez. *lib. 7. cap. 7.* quæ Zumel. ante formaue-

Solus.

Contra eandem concl. argumentatur Val. *obi. 7.*

Differentia actus signati, & actus exerciti in relatione, vt ex Cai. colligitur in suo *Logices com. cap. de relatione*, solum videtur pertinere ad diuersitatem nominum, quibus solemus significare relationem sub eodem etiam formali conceptu; ergo hæc distinctio non satis aptè videtur accommodari ad hoc propositum. Probatur antecedens; quoniam illic ait Cai. relationem in actu signato, esse relationem vt significatur hoc termino *relatio*: relationem verò in actu exercito, esse relationem vt significatur hoc termino *ad aliquid*; quia hic videtur significare munus eius ex ipso modo significandi, *Resp.* falsum esse antec. Ad cuius probationem negatur consequentia; nam vocum diuersitatem Cai. expressit, non quòd ea sola sit inter prædicta duo distinctionis membra, sed vt ex vocum veluti signorum diuersitate, rationum significatarum distinctionem insinuaret.

Solus.

Contra eandem concl. argumentatur Ra. *obi. 8.*

Primò. Secundum modum nostrum concipiendi imperfectum prius concipimus suppositum in esse suppositi, quam in esse generantis, aut patris; sed vt sic non concipitur conceptu relatiuo, nec absoluto; quia deciperemur; ergo indifferenti. *Resp.* in supposito constituto duo considerari, scilicet rationem constituendi, & modum siue conditionem. Ad maiorem dico suppositum patris in esse suppositi constitui vt ratione constituendi à paternitate vt concepta, quatenus modum habet hypostaticæ formæ, quæ vt sic præcedit generationem, quamuis ad eam sequatur vt exercita. Vnde falsa est minor de ratione constituendi, quamuis sit vera de modo, sub quo constituit.

Solus.

Secundò vtitur argumentis Zumel. quæ ex eodem fundamento soluuntur, quod latè superius explicauimus.

E *CONTRA q. 15. argumentatur Bannes. Primò.* *obi. 9. cont. 15. con-*

Concilia & SS. Patres definiunt personas relatiuis tantum proprietatibus distingui & numerari; ergo dicere diuinas personas constitui & distingui proprietatibus abstrahentibus à relatiuo & absoluto, non consentit diffinitioni Conciliorum & Patrum. *Secundò.* Ex hac sententia sequitur diuinas personas nõ esse relatiuas simpliciter loquendo: sed consequens aduersatur doctrinæ Conciliorum & Patrum, quæ illas appellauit relatiuas: immò & doctrinæ Sacrarum litterarum, in qua personæ diuinæ explicantur nominibus relatiuis, quæ sunt Pater & Filius & Spiritus S. *Tertio.* Omne ens, vel est relatiuū vel absolutū, ergò signum est asserere proprie-

proprietates diuinas abstrahere à relatiuo & absoluto. *Resp.* personas diuinas constitui relationibus formaliter, vt rationibus constituendi, quatenus tamen induunt modum hypostaticę formę, quę vt sic abstrahit ab absoluto, & respectiuo. Et per hoc foluitur primum, & secundum argumentum. Nam Concilia & Patres loquuntur de ratione constituendi, ex qua habent diuinę personę, vt sint simpliciter relatiuę. Ad tertium autem dico omne ens esse absolutum vel relatiuum, si cōcipiatur conceptu integro, perfecto & proprio, non autem si concipiatur conceptu aliquo partiali imperfecto & minimè proprio; tunc enim poterit conceptus suppositi singularis esse indifferens ad absolutum & respectiuum. Sicut eminus videns venientem cognoscit illud esse suppositum animalis singulare, non tamen discernit, an sit homo vel equus, bos aut asinus; cum autem propius accesserit, iudicat esse hominem, & tandem esse Socratem. Sic itaque concipimus primò suppositum primę personę sub ratione siue modo suppositi, non discernendo ipsum, vt stat sub tali modo, an sit absolutum vel relatiuum; quamuis secundum rem, & quo ad rationem constituendi sit relatiuum.

Obiect. 2.

Contra eandem concl. qua ratione continet sententiam Capr. & Ferrar. argumentatur Molina: sed eius fundamenta quibus innitur, partim fuere superius confutata, scilicet q. 27. a. 3. & partim in ar. 1. seq. q. erunt oppugnanda. *Solut.* Falsum est enim ex essentia diuina seipsam intelligente resultare respectum paternitatis, & in ea se intelligente fundari. Præterea falsum est originem siue productiones à relationibus formaliter, siue virtualiter non distingui, sed tantum penes intellectum concipientem; oppositum enim ostendimus esse verum in articulo sequenti.

Obiectio 3.

Contra eandem concl. argumentatur Ruar. Primò. Sententia Capr. & Ferrar. videtur conformis placito Ioan. de Ripa & aliorum, qui concedebant diuinas personas constitui per principia absoluta; quod à Theologis saltem tanquam errori proximum damnatum est, vt videre est apud Magistrum in primo dist. 26. 27. & 33. Sunt etiam plura Conciliorum verba ab Episcopo Canariensi relata & exposita, quibus aduersatur dicta sententia, quę affirmat personam constitui in esse hypostatico & subsistenti per formam incommunicabilem, quę dicit conceptum absolutum; ac proinde simpliciter per aliquid absolutum constituitur. *Quod si dicatur* constitutionem non fieri per absolutum, sed per relationem sub conceptu absoluto, quia realiter relatio est, quę constituit. *Contra* (inquit). In Deo omnia identificatur realiter, & solum inter diuina prædicata distinctione rationis ratiocinata fatemur; concedimus enim patrem paternitate constitui, negamus verò eundem sapientia constitui: non quia sapientia realiter differat à paternitate, sed quia ratione distinguuntur. Cum ergò paternitas & forma incommunicabilis ratione distinguantur, & paternitatis nos habeamus cōceptum relatiuum, & formę incommunicabilis (vt inquit Ferrar.) conceptum absolutum, simpliciter dicendum erit constitui per absolutum, cum per formam incommunicabilem constituatur. Neque sufficere identitas realis sapientię & paternitatis, vt concedamus patrem per sapientiam constitui. *Resp.* longè distare sententiam

Sol.

A Capr. & Ferrar. ab errore Ioan. de Ripa. Nam hic rationem constituendi attribuebat absoluto, illi verò relationi, quamuis modum in ea intelligerent absolutum. Nec ideo dicunt personam per relationem constitui sub conceptu absoluto, & non per absolutum, quia relatio fit realiter ea, quę constituit; sed quia relatio formaliter est ipsa ratio constituendi; quamuis sub modo quodam absoluto saltem negatiuo, vel magis vt diximus abstrahente ab absoluto & negatiuo. Et contra hoc non militat argumentum authoris prædicti.

Secundò. Omne absolutum in Deo est comunicabile; ergo est implicatio in adiecto dicere formam in diuinis concipi sub conceptu absoluto tanquam incommunicabilem. *Et Confirmatur;* quia incommunicabilitas in diuinis prouenire debet ab aliquo, quod sit proprium rei constitutę: sed in diuinis præcisa per intellectum relatione nihil est proprium; ergò nihil incommunicabile; igitur ante cōsiderationem relationis non potest assignari aliquid constitutum intrinsecum personę diuinę. *Resp.* cōstitutiuum diuinę personę non esse absolutum, sed relationem formaliter sub modo absoluto negatiuè: Secundò dico sic concipi incommunicabile per relationem formaliter, sed sub tali modo. Tertiò dico, incommunicabilitatem pertinere ad rationem personę, secundum eius cōceptum integrum & completum, non autem vt concipitur secundum ea, quę sibi & alijs communia sunt: quale est esse hypostasim, siue subsistens, &c. Postremò addo rem illam subsistentem in illo priori à nobis concipi vt præscindit à communi & singulari; prius enim intelligimus rationem subsistentis, vt sic, quam rationem communis vel singularis in aliqua re. Et quamuis actio soli conueniat singulari subsistenti, potest tñ actio subsistentis considerari præscindendo à singularitate; cum singularitas non sit agendi ratio, sed conditio tantum, sine qua subsistenti non conuenit operatio à parte rei. Quo fit, vt præcise concipere possimus aliquid agere, non concipiendo an sit singulare; & in re proposita primam personam generare, non considerando an sit singularis.

Contra eandem concl. possent produci argumenta relata & soluta à Zumel. *Supra a. 2. dist. 1. & in hoc a. dist. 2. ibi, Sed restat difficultas:* vbi vult personam præconceptam origine concipi sub conceptu primę personę habentis aliquid proprium, quod distinguatur à secunda & tertia; quod tamen magis potest explicari per negationem, siue per aliquid negatiuum, quam per aliquid positiuum; vt quod sit persona de se subsistens, id est improducta. Et licet hoc conueniat illi ratione paternitatis, non tamen (inquit) consideratur ratio à qua illud habet, & hoc sufficit, vt illa persona concipiatur postea vt generans; quia eoposito, quod est improducta, intelligitur præcisa ad producendum generationem; Nec tunc necessario concipitur vt absoluta aut relatiua; quia non concipitur conceptu integro, & completo, sed partiali, & confuso; & vt singulare vagum conceptu indifferenti modo dicto, vt patet in exemplo de animali à longè viso, quod supra posuimus. Qui modus dicendi non displicet, cum sit valde probabilis.

Contra eandem conclusionem. sunt argumenta, quę profert Vasq. *dist. 159. c. 3. ex Scoto, Duran. & Marfilio,* quę facilem habent ex dictis solutionem.

697-

obi. 6.

Contra eandem concl. argum. Suar, lib. 7. c. 7. A
 n. 7. *Primo*, Forma illa, qua subsistens concipitur, aut est relatiua, aut absoluta, aut abstrahens ab vtraque ratione. Primum dici non potest, quia præcisa vltima differentia contrahente non manet forma in tali specie concepta; sed ipsum ad est quasi differentia vltima constituens; ergo præciso ad, non manet conceptus formæ relatiuæ. Secundum etiam non dicunt, quin potius in eo contradicunt Scoto. Tertium dici non potest; quia non potest dari particulare indiuiduum generis, abstrahens ab omnibus differentijs specificis; hic autem debet concipi personalitas, v.g. patris, vt constituens particulare, & indiuiduam personam; alioquin conceptus ille personæ abstrahentis ab absoluta, & respectiua, de se communis esset omnibus personis etiam creatis. Quod si ad diuina determinetur ex parte naturæ, communis est omnibus personis; si autem est determinatus ex parte personalitatis, necessarium videtur concipere subsistens relatiuum, & in tali relatione, vt sit conceptus huius personæ, & non alterius. Resp. tertium verum esse. Ad impugnationem, in illo priori concipi rem subsistentem in natura diuina præscindendo à communi & singulari; est enim conceptus ille partialis & imperfectus quo ad modum illum, sub quo persona concipitur: argumentum autem procedit de conceptu personæ perfectio.

Soi.

obi. 7.

Secundo. Vel dicunt relationem constituere subsistentem subsistentia essentiali, vel etiam personali. Non primum; quia in tali conceptu solum relinquatur hic Deus communis tribus personis, qui non potest esse principium quod generat filium; quia & illo non distinguitur. Non secundum, quia subsistentia illa esset incommunicabilis; est autem incommunicabilis solum ratione oppositionis; ergo non nisi ratione relationis, quia oppositio non aliunde prouenit; ergo non potest condistingui à relatione sic subsistente propria ratio relationis. Resp. secundum Capr. & Ferrar. relationem in illo priori intelligi constituere subsistens abstrahendo à subsistentia essentiali & personali: sicut etiam concipitur constituere subsistens abstrahendo ab absoluto & respectiuo.

Solus.

CONTRA vltimam argumentatur Vasquez disput. 159. c. 5. sed eius argumenta solum probant personam patris posse concipi ante generationem vt constitutam relatione tanquam forma hypostatica: cuius ratio non est denominatiua, vt ait Vasq. sed essentialis & quidditatiua abstrahens tamen ab absoluto & respectiuo, & idem concludunt argumenta Scoti, ab eodem expofitore cap. 1. eiusdem disputationis producta.

QVAESTIO XLI.

De personis in comparatione ad actus notionales, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de personis in comparatione ad actus notionales.

Et circa hoc queruntur sex.

Primo, Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

Secundo, Vtrum huiusmodi actus sint necessarij, vel voluntarij.

Tertio, Vtrum secundum huiusmodi actus persona procedat de nibilo, vel de aliquo.

Quarto, Vtrum in diuinis sit ponere potentiam, re-

specu actuum notionalium.

Quinto, Quid significet huiusmodi potentia.

Sexto, Vtrum actus notionales, ad plures personas terminari possint.

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum.

AD RELATIONES personarum constitutinas sequuntur actus notionales, quibus in hac questione comparantur diuina personæ. Est autem triplex personarum ad actus notionales comparatio. Prima, sumendo personas, & actus secundum se: secunda, quatenus personæ principia sunt ipsorum actuum; tertia, quatenus eorum sunt termini. De prima comparatione differitur in primo articulo, de secunda vero in secundo, tertio, & quarto, de tertia autem in vltimo. Dicuntur autem, & sunt diuina personæ principia actuum notionalium, ratione principij, quo producunt prædictos actus, quod principium potest dupliciter considerari, scilicet in communi & in particulari. Comparantur primo diuina personæ ad actus notionales, quatenus continent eorum principium in communi consideratum in secundo articulo vbi queritur, an persona sit principium per modum naturæ necessariò producens, an per modum voluntatis, non habens ad eos actus habitudinem necessariam. Secundò comparantur quoad rationem principij in particulari dupliciter, primò, vt est principium primum in tertio articulo, vbi agit de primo principio consubstantiali actuum notionalium, quod est essentia: secundò, vt est principium primum, & proximum simul, quod est potentia eorundem actuum. De qua primò queritur, an sit in quarto articulo, deinde quid sit in quinto.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod actus notionales non sint personis attribuendi. Dicit enim Boet. in libro de Trin. quod omnia genera cum quis in diuinam vertit predicationem, in diuinam mutantur substantiam, exceptis relatiuis. e sed actus est vnum de decem generibus. Si igitur actio aliqua Deo attribuitur ad eius essentiam pertinebit, & non ad notionem.

2 Præterea. Aug. 7 dicit 5. de Trin. quod omne quod de Deo dicitur, aut dicitur secundum substantiam, aut secundum relationem. Sed ea que ad substantiam pertinent, significantur per essentialia attributa: que vero ad relationem, per nomina personarum, & per nomina proprietatum. Non sunt ergo præter hæc, attribuendi personis notionales actus.

3 Præterea. Proprium actionis est ex se passionem inferre. Sed in diuinis non ponimus passiones. Ergo neque actus notionales ibi ponendi sunt.

Sed contra est, quod August. dicit in lib. de fide ad Petr. Proprium quidem patris est, quod filium genuit. Sed generatio actus quidam est: ergo actus notionales ponendi sunt in diuinis.

Respondeo. Dicendum, quod in diuinis personis attenditur distinctio secundum originem. Origo autem conuenienter designari non potest, nisi per aliquos actus. e Ad significandum igitur originis ordinem in diuinis personis necessarium fuit attribuere personis actus notionales.

Ad Primum ergo dicendum, quod omnis origo designatur per aliquem actum. Duplex autem ordo originis attribui Deo potest. Vnus quidem, secundum quod creatura ab eo progreditur; & hoc commune est